ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ประวัติหมู่บ้าน

ประวัติความเป็นมาของชุมชนคงคาล้อม

บ้านคงคาล้อมเป็นหมู่บ้านหนึ่งในจำนวน 10 หมู่บ้าน ของพื้นที่ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งได้ตั้งชื่อตามลักษณะและประวัติของพื้นที่นั้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้ ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านคงคาล้อม หมู่ที่ 2 บ้านบางด้วน หมู่ที่ 3 บ้านน้ำบ่อ หมู่ที่ 4 บ้านท่าดินแดง หมู่ที่ 5 บ้านเนินธัมมัง หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งขวัญแก้ว หมู่ที่ 7 บ้านบางปอ หมู่ที่ 8 บ้านในวัง หมู่ที่ 9 บ้านบางตี และหมู่ที่ 10 บ้านบางบ่อ

ในอดีตบ้านคงคาล้อมเป็นหมู่บ้านที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางด้านทรัพยากร เช่น ป่าไม้เสม็ดที่มีจำนวนมาก สัตว์ป่าที่หลากหลาย เช่น ค่าง ลิง นกนานาชนิด เป็นต้น ประชาชนส่วนที่เข้ามาอยู่เป็นประชาชนที่อพยพมาจากแหล่งอื่น เนื่องจากในพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางด้านทรัพยากรมาก และพื้นที่อยู่ติดกับคลองปากพนัง-ชะอวดที่เอื้อต่อความการเดินทางในอดีต เพราะในอดีตการเดินทางต้องใช้เรือในการสัญจรไปมา พื้นที่ใดที่ตั้งอยู่ริมน้ำจึงได้รับความนิยมในการตั้งบ้านเรือนและชุมชน สำหรับลักษณะความเป็นอยู่ของประชาชนในอดีตกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

การตั้งชื่อหมู่บ้าน การตั้งชื่อหมู่บ้านของบ้านคงคาล้อม เมื่อก่อนหมู่บ้านชื่อว่าคงคาเลี้ยว เพราะมีคลองเวียนรอบและคดเคี้ยวและป่าในหมู่บ้านเป็นป่าแบบผสมผสาน(ป่าเขียว) ที่มีต้นไม้นานาชนิด อาทิเช่น ไม้หลุมพอ ไม้เตี้ยว ไม้ยาง เป็นต้น แล้วตอนนี้เปลี่ยนชื่อเป็นบ้านคงคาล้อม เพราะมีการประชุมกันในหมู่บ้านว่าชื่อหมู่บ้านควรเป็นทางการ และสอดคล้องกับวิถีชีวิต และชุมชนความเป็นอยู่ และใน มติประชุมได้เสนอชื่อคงคาล้อม จากนั้นเป็นต้นมาหมู่นี้จึงได้เปลี่ยนชื่อจากคงคาเลี้ยวมาเป็นคงคาล้อม ในบ้านคงคาล้อมยังแยกของเป็นกลุ่มบ้านต่างๆ ซึ่งมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไป ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มบ้านบางปอ สาเหตุที่ได้เรียกว่ากลุ่มบ้านบางปอเพราะเดิมนั้นมีชาวบ้านตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บริเวณนั้นในพื้นที่ได้เล่าว่า เดิมบริเวณนั้นมีต้นปออยู่เป็นจำนวนมากโดยตั้งอยู่เป็นกระจุกๆ และเวลาเพื่อนบ้านมาเยี่ยมเยียนบ้านของตน ในอดีตต้องใช้วิธีเดินเท้า (สัมภาษณ์นางอำนวย คงศรีปาน)ระหว่างทางเดินก็จะมีผู้คนที่ตั้งบ้านเรือนสองข้างทางถามว่าจะไปที่ไหน ก็จะตอบว่าไปบางปอ โดยเรียกชื่อตามลักษณะของสภาพแวดล้อมในชุมชน จากนั้นในพื้นที่ชุมชนบริเวณนั้นก็ได้ชื่อว่ากลุ่มบ้านบางปอตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

2. กลุ่มบ้านทะเสือ สาเหตุที่ได้เรียกว่าบ้านท่าเสือเพราะการเดินทางเมื่อก่อนใช้การเดินเท้าในการสัญจรกันในชุมชน และการตั้งบ้านเรือนก็จะเป็นหย่อมบ้าน การเดินทางสัญจรไประหว่างหย่อมบ้านพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์และอุดมไปด้วยสัตว์ป่านานาชนิด ในพื้นที่นี้ก็เช่นเดียวกัน ชาวบ้านท่านหนึ่งสันนิษฐานว่าบริเวณนี้น่าจะเป็นทางเดินของเสือที่จะเดินทางไปกินน้ำในลำคลองชาวบ้านจึงเดินทางมาพบบ่อยครั้ง หรืออีกอย่างคือเมื่อก่อนชาวบ้านได้

ออกจากบ้านเพื่อไปประกอบอาชีพในป่า เช่น ล่าสัตว์ ตัดไม้เพื่อนำมาสร้างบ้าน มีคนเจอเสือในบริเวณนั้นมาก (ปะทะเสือภาษาใต้ใช้คำว่า "ทะ") จึงมีคนเรียกว่า "ทะเสือ"

3. กลุ่มบ้านเมไฟ สาเหตุที่ได้เรียกว่าบ้านเมไฟ เพราะพื้นที่บริเวณนี้เป็นพื้นที่ป่าพรุ และในช่วงฤดูแล้งของทุกปีจะเกิดไฟไหม้ป่าบ่อยครั้ง และป่าพรุเมื่อเกิดไฟไหม้จะส่งผลรุนแรงดับค่อนข้างยาก เนื่องจากไฟจะอยู่ด้านล้างของวัชพืชที่แห้งจำนวนมากซึ่งทับถมอยู่เป็นชั้นไฟเผาบริเวณด้านล่างทำให้ไม่สามารถมองเห็นได้ว่าไฟจะคงติดอยู่บริเวณใดบ้าง "ชาวบ้านเรียกว่าการเผาไหม้แบบนี้ว่าไฟกินดุด" และบริเวณนั้นก็เป็นที่ราบลุ่ม (ซึ่งชาวบ้านเรียกที่ราบลุ่มว่า "เม") เมื่อที่ราบลุ่มโดนไฟเผาบ้านในบริเวณจึงเรียกรวมกันว่า "เมไฟ" (เมไฟ หมายถึง บริเวณที่ราบลุ่มป่าพรุที่มีไฟไหม้อยู่บ่อยครั้ง)

4. กลุ่มบ้านเกาะแต้ว สาเหตุที่ได้เรียกว่าบ้านเกาะแต้ว เพราะเดิมพื้นที่บริเวณนี้มีลักษณะคล้ายเกาะ มีลำคลองล้อมรอบ (แต่เป็นลำคลองเล็กๆที่ชาวบ้านให้นำในการอุปโภค) พื้นที่เป็นเนินสูงกว่าบริเวณอื่นๆ ในพื้นที่มีต้นแต้วอยู่จำนวนมาก ประชาชนในชุมชนนิยมไปปลูกบ้านเรือนอยู่ เนื่องจากทำเลที่ตั้งมีความเหมาะสม (คือมีน้ำใช้สะดวกตลอด สามารถสัญจรโดยทางน้ำได้ พื้นที่ตั้งบ้านเรือนไม่มีน้ำท่วมเนื่องจากพื้นที่สูงจากน้ำพอสมควร)

5. กลุ่มบ้านบางตาตั่ว จากการบอกเล่านายส้อง บูรณะ สาเหตุที่จากชื่อบางตาตั่ว นั้นมีอยู่ 2 กรณี ซึ่งไม่แน่ชัดว่าเป็นกรณีใดกันแน่ กรณีที่ 1 ที่ได้เรียกว่าบางตาตั่วเนื่องจาก สันนิษฐานว่าเมื่อก่อนบริเวณนี้มีคนชื่อตาตั่ว ตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นหลังแรกในบริเวณนั้น และตาตั่วก็เป็นที่รักและเคารพของคนในชุมชน ผู้คนที่ผ่านไปผ่านมาจึงเรียกว่าบริเวณนั้นว่าบ้านตาตั่ว และเมื่อท่านเสียชีวิตก็ได้ตั้งศาลให้กับท่านเรียกว่าศาลตาตั่วตั้ว สำหรับกรณีที่ 2 ที่ได้เรียกว่าบ้านบางตั่วเนื่องจาก เมื่อก่อนพื้นที่บริเวณนั้นมีเทพาอารักษ์อยู่ ซึ่งมีชื่อว่าพ่อตาตั่ว ชาวบ้านจึงได้มีการตั้งศาลาให้เป็นที่อยู่ และตั้งชื่อศาลานั้นว่าศาลตาตั่ว ในพื้นที่บริเวณนั้นจึงถูกเรียกตามชื่อศาลคือบ้านตาตั่วที่มีพ่อตั่วคอยปกป้องคุ้มครองอยู่ และปัจจุบันนี้บริเวณนี้ก็ยังมีศาลพ่อตาตั่วตั้งอยู่ และยังเป็นทีเคารพบูชาของชาวบ้านในชุมชน

6. กลุ่มบ้านบ้านเก่า จากคำบอกเล่าของคนหมู่บ้านได้เล่าให้ฟังว่า ที่ได้เรียกว่าบ้านเก่า เพราะในพื้นที่บริเวณนี้ เมื่อมีผู้ไปสร้างบ้านเรือนในยุคก่อนพบว่าพื้นที่มีลักษณะคล้ายที่ตั้งบ้านแต่โบราณ แต่ไม่เห็นสภาพบ้านแล้ และเมื่อมีการขุดหลุมและไถ่กลบที่ดินก็พบสิ่งของเครื่องใช้ในบ้านที่มีลักษณะเก่ามากอยู่บริเวณนี้ จำนวนมาก เช่น อุปกรณ์เครื่องครัวอยู่จำนวนมาก จานกระเบื้อง ถ้วยกระเบื้อง ชาวบ้านจึงสันนิษฐานว่าบริเวณนี้เดิมก่อนที่ตนเองจะมาสร้างบ้านอยู่นี้ น่าจะมีผู้ที่มาสร้างบ้านอยู่ก่อนแล้ว จากนั้นก็ได้เล่าให้กับเพื่อบ้านในชุมชนใกล้เคียงฟัง เพื่อนบ้านและคนอื่นๆต่างก็พากันเรียกพื้นที่ตงนี้ว่าบ้านเก่า ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

การตั้งบ้านเรือนของชุมชนบ้านคงคาล้อม

ลักษณะการตั้งบ้านเรือนของชุมชนคงคาล้อมนั้น พบว่าชุมชนคงคาล้อมเกิดขึ้นมาเมื่อประมาณ 150 ปี มาแล้ว จากการบอกเล่าของผู้ที่มีอายุในชุมชนและการนับจากอายุของบรรพบุรุษในชุมชนผู้ที่มีอายุมากที่สุด ลักษณะการตั้งบ้านเรือนเป็นการตั้งบ้านเรือนตามวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพ การตั้งบ้านเรือนส่วนมากจะตั้งบ้านเรือนริมน้ำเพราะการสัญจรไปมาได้สะดวกเมื่อก่อนจะเป็นการสัญจรทางน้ำเพราะยังไม่มีถนน ส่วนมากจะมีการจับจองพื้นที่ริมน้ำ ด้วยเหตุผลที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งรวมทั้งมีการตั้งบ้านเรือนเป็นหย่อมบ้านตามที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น เนื่องจากผู้ที่มาจับจองพื้นที่ทำกินเดิมนั้นต้องการที่ทำกินจำนวนมาก จึงได้จับจองพื้นที่ที่ห่างกัน และเมื่อมีลูกมีหลานก็จะแบ่งที่ดินให้ "วัฒนธรรมของการตั้งบ้านเรือนในภาคใต้จะเป็นการตั้งบานเรือนแบบกระจายตามไร่ นา และสวนของตนเอง" ชาวบ้านชุมชนคงคาล้อเองก็เช่นกันมีการตั้งบ้านเรือนในรูปแบบการกระจายออกไปจะสร้างบ้านในพื้นที่ของตัวเอง เพราะในสมัยนั้นในหมู่บ้านยังไม่มีประชากรเข้ามาตั้งถิ่นฐานมากเท่าไหร่ ซึ่งยังมีพื้นที่เยอะที่ให้มีคนจับจอง เมื่อมีการเข้ามาจับจองพื้นที่สิ่งแรกที่ชาวบ้านทำคือจะมีการถางป่าจองเป็นของตนเอง และสร้างบ้านเพื่อเป็นที่อยู่อาศัย ลักษณะการสร้างบ้านชาวบ้านก็จะใช้ไม้ที่ตนเองถางและตัดจากในป่าบริเวณนั้นเพราะตอนนั้นยังมีต้นไม้มากชาวบ้านยังไม่ได้คิดว่าต้นไม้จะหมดไป ไม้ที่ชาวบ้านนิยมนำมาสร้างบ้าน เช่นไม้หลุมพอ ไม้เตียว เป็นต้น การตัดไม้ชาวบ้านจะตัดไม้มาทั้งต้น และจะนำมาเลื่อยที่บ้านเนื่องจาก การนำไม้จากป่ามาทั้งต้นสามารถทำได้ง่ายกว่าการนำไม้ที่เลื่อยแล้วกลับมา คือ จะมีวิธีนำต้นไม้กลับโดยจะทำบอม หรือทุ่นเรือ (บอม หรือทุ่นเรือหมายถึง การนำไม้มามัดรวมคล้ายกับแพ แล้วใช้ไม้ไผ่มาค้ำยัด) และเมื่อนำกลับมายังบริเวณบ้านแล้วก็จะนำไม้นั้นไปแปรรูเพื่อนำมาสร้างบ้านการแปรรูปไม้ก็ทำกันเองในครัวเรือนโดยการจะใช้วิธีการเลื่อยไม้ที่นำมาจะนำไปเป็นส่วนประกอบต่างๆของบ้าน เช่น ทำเสาบ้าน ทำฝาผนังกันบ้าน ทำพื้นปู ทำไม้เชิงคาน "การทำบ้านในสมัยนั้นนิยมใช้ไม้เป็นส่วนประกอบหลักในการสร้างบ้านเพราะสามารถหาได้ง่ายในชุมชน และเทคโนโลยีนวัตกรรมต่างๆ ก็ยังมีไม่มากพอ สำหรับการมุงหลังคาชาวบ้านในพื้นที่บ้านคงคาล้อมใช้วิธีมุ่งหลังคา 2 วิธี คือมุงกับใบจาก และต้นหญ้าปรือ (หญ้าปรือคล้ายกับต้นหญ้าคามีความสูงประมาณ 1 วา)

มุงหลังคาด้วยใบจาก เนื่องในพื้นที่ชุมชนบ้านคงคาล้อมเป็นพื้นที่ที่อยู่ติดกับลำคลองปากพนัง ดังนั้นบริเวณพื้นที่ราบลุ่มน้ำจะมีต้นจากอยู่จำนวนมาก ต้นจากเป็นพืชตระกูลเดียวกับสาคูมีลักษณะลำต้นและส่วนต่างๆที่คล้ายคลึงกัน ชาวบ้านจะนำใบจากที่แก่จัดนำมาตัดเป็นใบและนำมาเย็บติดกับไม้ไผ่ที่เตรียมไว้เป็นซีก "การทำตับจาก" การมุงหลังคาด้วยจากมีความคงทุนอยู่ได้ประมาณ 1-2 ปี อยู่ที่การดูแลรักษา ชาวบ้านก็ต้องเปลี่ยนหรือซ่อมแซมอยู่บ่อยครั้ง การเย็บตับจากต้องอาศัยความชำนาญ และความอดทนพอสมควร การนำตับจากไปมุงหลังคานั้นจะใช้วิธีการซ้อนกัน

โดยให้ปลายของอีกตับไปซ้อนอยู่ด้านบนของอีกตับ ซึ่งเมื่อมุงแล้วจะต้องได้ลักษณะเป็นพื้นราบ น้ำไหลลงสู่พื้นได้สะดวก

มุงหลังคาด้วยต้นหญ้าปรือ "ปรือ"เป็นวัชพืชที่มีอยู่ในชุมชนอย่างหลากหลายในพื้นที่บ้านคงคาล้อม มีลักษณะคล้ายต้นหญ้าคา มีความสูงประมาณ 1 เมตร วิธีการนำหญ้าปรือมามุงหลังคา ชาวบ้านจะตัดหญ้าปรือบริเวณโคนต้นและนำมามัดรวมกันเป็นมัดๆ และนำไปวางเป็นชุดๆ บนหลังคาจากนั้นก็ใช้เถาวัลย์มัดติดไว้กับไม้หลังคาอีกครั้งหนึ่งเพื่อเพิ่มความคงทน การมุงด้วยปรือเป็นวัสดุที่หาง่ายก็จริงและทำได้ง่ายแต่จะยุ่งยากตอนที่นำขึ้นไปมุง

การมุงหลังคาของชาวบ้านในชุมชนคงคาล้อม จึงมีการมุงหลังคา 2 แบบ ซึ่งการเลือกแบบการมุงก็แล้วแต่ความถนัดในการหาวัตถุดิบและพื้นฐานในการมุงของแต่ละบุคคล เนื่องจากในยุคนี้ยังไม่ค่อยมีการเน้นความสวยงาม แต่จะเน้นคงทนมากกว่า

การสร้างบ้านในสมัยนั้นนิยมยกสูง ด้านล่างปล่อยเป็นพื้นที่โล่ง "พื้นที่ปล่อยโล่งด้านล่างเรียกว่าใต้ถุน" เพราะเมื่อก่อนมีโจรชุกชุม การสร้างบ้านทรงสูงจะได้เห็นโจรได้ง่าย อีกอย่างพื้นที่บ้านเรือนมักตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำและลำคลองการยกพื้นที่สูงจึงเป็นการป้องกันน้ำท่วมบ้าน และป้องกันจระเข้เข้ามาในบ้าน จากการตั้งบ้านเรือนและชุมชนมองได้ว่าเป็นการสร้างบ้านเรือนแบบวิถีชุมชนและการสัญจรลักษณะของชุมชนจึงแบ่งออกเป็นหย่อมบ้านดังกล่าว และเมื่อมีการสร้างถนนตัดผ่านในชุมชน วัฒนธรรมของชุมชนก็เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ จากการที่ตั้งบ้านอยู่ริมน้ำ ก็เปลี่ยนมาสร้างบ้านเรือนอยู่ริมถนนแทน การสัญจรโดยใช้เรือก็หันมาใช้รถประจำทางที่โดยสารผ่านหมู่บ้าน ราคาที่ดินก็ปรับสูงขึ้นเนื่องจากประชากรมีจำนวนมาขึ้น การจัดสรรที่ดินก็เป็นไปตามระบบมากยิ่งขึ้น การเปลี่ยนแปลงของชุมชนบ้านคงคาล้อมนอกจากเป็นการเปลี่ยนแปลงตามกระแสนิยมแล้ว สิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในชุมชน คือการเข้ามาของถนนสายแม่เจ้าอยู่หัว-ชะอวด การสร้างถนนในยุคนั้นเป็นการใช้แรงงานคนขุด ถนนที่ใช้จึงเป็นถนนดินต้องซ่อมแซมเกือบทุกปีเนื่องจากมีน้ำเกาะเซาะ ถนนขาดเป็นช่วงๆในฤดูฝน มีชาวบ้านท่านหนึ่งกล่าวว่า การมาของถนนได้บรรทุกสิ่งแปลกปลอมมาจากข้างนอกมาทิ้งไว้ในชุมชนประชาชนต่างแตกตื่นกันจำนวนมาก โดยไม่รู้เลยว่าสิ่งนั้นสามารถนำมาใช้ประโยชน์อะไร และให้โทษอย่างไรบ้าง

การประกอบอาชีพ

เดิมชาวบ้านบ้านคงคาล้อมจะประกอบอาชีพ ด้านการเกษตร เนื่องจากพื้นที่บ้านคงคาล้อมมีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างมาก พื้นที่เต็มไปด้วยธรรมชาติที่บริสุทธิ์ และอุดมไปด้วยสัตว์นานาชนิด การประกอบอาชีพของชาวบ้านคงคาล้อมเดิมเป็นการประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงครอบครัวไม่ได้

มีไว้จำหน่ายเหมือนปัจจุบันนี้ แรงงานที่ใช้ก็เป็นแรงงานในครัวเรือน อาชีพหลักของชาวบ้านคงคาล้อมคือ การทำนา อาชีพเสริมคือการปลูกพืชผักต่างๆ หาปลา ล่าสัตว์ ดังรายละเอียด ดังนี้

1. การทำนา ลักษณะการทำนาของชาวบ้านคงคาล้อมเดิมเป็นการทำนาปี โดยการใช้วิธีปักดำต้นกล้า การทำนาในช่วงนี้จะอาศัยธรรมชาติเป็นปัจจัยเกื้อหนุน และเคารพในกฎของธรรมชาติ เห็นว่าธรรมชาติเป็นตัวช่วยสำคัญในการประกอบอาชีพของประชาชน ทรัพยากรที่สำคัญของประชาชนในยุคนี้คือน้ำและดิน เนื่องมาจากการประกอบอาชีพของประชาชนต้องอาศัยธรรมชาติทั้งหมด ตั้งแต่การใช้น้ำ จะใช้น้ำตามธรรมชาติ (น้ำฝน) อาศัยฤดูกาลตามธรรมชาติ ซึ่งมีระบบและมีความมั่นคง สามารถคาดเดาได้ว่าฝนจะตกช่วงไหนไม่ตกช่วงไหน ดินมีความอุดมสมบูรณ์มาก เนื่องจากการประกอบอาชีพในยุคนี้ไม่ได้ใช้ปุ๋ยหรือสารเคมีในการประกอบอาชีพ รวมทั้งดินเป็นดินที่มีซากพืชและสัตว์ทับถมกันมาเป็นเวลานาน รวมทั้งการผลิตในยุคนี้ไม่เป็นการทำลายแร่ธาตุต่างๆ ของดิน โดยชาวบ้านจะเริ่มทำนาในช่วงต้นฤดูจะใช้น้ำฝน การทำนาของชาวบ้านในยุคแรกของชุมชนคงคาล้อมใช้วิธีการทำนาโดยการใช้ปะหญ้า (ลักษณะคล้ายจอบแต่มีหน้ากว้างกว่า) ชาวบ้านจะใช้ปะหญ้าเพื่อสับวัชพืชในนาและเป็นการพรวนดินก่อนการปักดำต้นกล้า เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของดินในยุคนี้การทำนาไม่จำเป็นต้องให้ปุ๋ยเคมี ชาวบ้านจะใช้วัชพืชในนาของตนเองมาเป็นปุ๋ยแทน โดยการสับและปล่อยทิ้งให้เน่าเป็นปุ๋ยในแปลงนา ชาวนาเลิกการใช้ปะหญ้าเมื่อประมาณ 30 ปีที่แล้ว โดยในช่วงนั้นเริ่มมีการใช้แรงงานจากควายและวัวเข้ามา การทำนาในยุคนี้เป็นการทำเพื่อบริโภคในครัวเรือนเป็นหลักส่วนที่เหลือบ้างก็จะนำไปแลกเป็นข้าวของเครื่องใช้เสื้อผ้า และผลไม้ต่างๆ ชาวบ้านถือว่าหากมีข้าวอยู่ในห้องข้าวก็ถือว่าไม่อดตายและมีกินตลอดปี ดังนั้นข้าวจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีพในยุคนั้น การทำนาจึงมีความสำคัญต่อประชาชนมาก เพราะการทำนาแค่ปีละครั้งก็สามารถมีข้าวกินได้ตลอดทั้ง "หยาม" (ตลอดระยะเวลาหลังการเก็บข้าวถึงการเก็บข้าวในอีกปีหนึ่ง) เกษตรกรชาวนาจะเริ่มทำนาตั้งแต่เดือนพฤษภาคม - มีนาคม โดยเกษตรกรจะเริ่มไถนาในช่วงฝนตกแรกคือประมาณเดือนพฤษภาคมและมิถุนายน การไถนาในยุคนี้ใช้แรงงานคน วัว ควาย แต่ส่วนใหญ่จะใช้แรงงานวัวมากที่สุด เนื่องจากวัวสามารถทำงานได้ดีและเลี้ยงง่าย ถึงแม้ว่าจะไม่มีพละกำลังมากเท่าควาย สำหรับการใช้แรงงานควายมีบ้างเล็กน้อย เนื่องจากการเลี้ยงควายมีความยุ่งยากและลำบาก จึงไม่เป็นที่นิยมของเกษตรกร การทำนาของเกษตรกรจึงนิยมใช้แรงงานวัวกว่าแรงงานควาย สำหรับการนำวัวไปไถนา เกษตรกรจะใช้วัววันละ 1 คู่ ลากไถแค่ครึ่งวันเท่านั้น อีกครึ่งวันจะให้วัวพักผ่อน ดังนั้นกลุ่มเกษตรกรที่มีที่นามาก จำเป็นต้องเลี้ยงวัวไว้หลายตัว เพราะจะได้ปรับเปลี่ยนวัวตัวอื่นมาทำการไถนาได้ โดยไม่ต้องเสียเวลาคอยในระหว่างที่วัวพักเหนื่อย หรือการใช้แงงานในการไถนาในระบบ "ออกปากกินวาน" การออกปากกินวานส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นกับกลุ่มเกษตรกรที่มีที่นาจำนวนมากและเป็นที่นับถือของประชาชนในชุมชน ส่วนกลุ่มเกษตรกรที่ทำนาน้อยแค่พอกิน

ในครัวเรือน ส่วนใหญ่ก็จะใช้แรงงานในครอบครัว ญาติพี่น้อง และเพื่อนบ้านหรือที่อยู่ใกล้ๆ ให้มาช่วย โดยผู้ที่มาช่วยเหลือบางกลุ่มก็จะพาวัวมาช่วยด้วย แต่หากเจ้าของนามีวัวอยู่แล้วก็จะมาช่วยแรงเพียงอย่างเดียว ระบบนี้เป็นการช่วยเหลือกันในชุมชน หากเห็นว่าที่นาใครยังไม่ได้ไถและเห็นว่าล่าช้า (ล้าหยาม) ก็จะมาช่วยกันไถจนเสร็จ ในช่วงการไถนาไม่จำเป็น ต้องมีน้ำในนาในปริมาณมาก แค่พอให้ดินชุ่มน้ำก็เพียงพอแล้ว เมื่อผ่านกระบวนการไถนาแล้ว ก็มาสู่กระบวนการหว่านข้าว เกษตรกรจะนำเมล็ดพันธุ์ข้าวที่เก็บไว้และคัดเลือกพันธุ์มาอย่างดี ทำการหว่านในแปลงนา โดยกระบวนการหว่านของชาวนาจะหว่านในช่วงที่นาไม่มีน้ำ แต่ดินจะต้องมีสภาพชุ่มน้ำ ทำให้ข้าวกระจายอยู่ทั่วทั้งพื้นที่นา (ในช่วงนี้หากฝนตกในปริมาณไม่มากและน้ำไม่แช่ขังจะทำให้ต้นข้าวเจริญงอกงาม) การหว่านข้าวของเกษตรกรจะแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่มีที่นาน้อยหรือปานกลางสามารถเก็บเกี่ยวได้ในระยะเวลาไม่มาก กลุ่มนี้จะหว่านข้าวครั้งเดียวทั่วพื้นที่นาของตนเอง ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีขนาดใหญ่ในพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 85% ของประชาชนที่ทำนาข้าวทั้งหมด และ กลุ่มที่มีที่นามากหรือกลุ่มที่มีแรงงานน้อยไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ในระยะเวลาอันสั้น กลุ่มนี้จะแบ่งช่วงการหว่านข้าวไม่พร้อมกัน เพื่อไม่ให้ผลผลิตข้าวออกพร้อมกัน และสามารถเก็บเกี่ยวได้ทันเพราะในยุคนี้แรงงานรับจ้างมีน้อย คิดเป็นร้อยละ 15% ของประชาชนที่ทำนาข้าวทั้งหมดช่วงหว่านข้าวหากมีฝนตกทำให้น้ำแช่ขังในที่นา เกษตรกรจะระบายน้ำลงคูและคลองบริเวณใกล้ที่นา หลังจากการหว่านข้าวประมาณ 2-3 เดือน ข้าวจะเริ่มเจริญเติบโตและมีความอุดมสมบูรณ์ แข็งแรง ทนต่อสภาพน้ำท่วมขัง ชาวนาต้องการน้ำอย่างเต็มที่ช่วงเดือนกันยายน - พฤศจิกายน ซึ่งเป็นช่วงฤดูฝน ต้นข้าวเจริญเติบโตได้อย่างเต็มที่ รอคอยผลผลิตที่จะออกมาสู่กระบวนการเก็บเกี่ยวในช่วงปลายเดือนมกราคม-มีนาคม ถือว่าเป็นการ "หมดหยาม" ทำนา (เสร็จสิ้นกระบวนการทำนาใน 1 ปี)

การทำนาในยุคนี้เป็นการทำนาเพื่อบริโภค ไม่เน้นผลกำไรที่ได้จากการทำนา แต่ชาวนาภูมิใจที่ได้ทำนา การทำนาในยุคนั้นไม่ต้องมีทุนต้นทางด้านเครื่องจักรและสารเคมี แต่เป็นการทำนาที่ใช้ต้นทุนคือแรงงานของคน และแรงงานจากสัตว์ (วัว ควาย) ข้าวจึงมีคุณค่าต่อประชาชนในยุคนี้มาก เพราะกว่าจะได้มาซึ่งเมล็ดข้าวแต่ละเมล็ดนั้น เกษตรกรต้องใช้หยาดเหงื่อและแรงกายไปจำนวนมาก

2. การปลูกพืชผักต่างๆ นอกจากอาชีพทำนาแล้วการปลูกผักก็เป็นสวนหนึ่งของชาวบ้าน บ้านคงคาล้อม เป็นการปลูกผักสวนครัวไว้รับประทานเองในครัวเรือน เช่น ขมิ้น ตะไคร้ มะเขือ พริกขี้หนู แตงกวา เป็นต้น เพราะในยุคนี้ตลาดในการซื้อผักเพื่อการบริโภคในครัวเรือนมีไม่มากเหมือนในยุคปัจจุบัน หากมีความต้องการซื้อ ก็ต้องเดินทางไปในตัวเมือง เช่น ตัวเมืองหัวไทร ชะอวด ซึ่งต้องใช้เวลาในการเดินทางเป็นวัน รวมทั้ง เมื่อซื้อมาแล้วไม่สามารถเก็บไว้ได้นานเหมือนยุคปัจจุบันที่มีตู้แช่ เกษตรกรจึงจำเป็นต้องปลูกผักที่จำเป็นในครอบครัวเอง

3. ประมง นอกเหนือจากการทำนาเพื่อเลี้ยงครอบครัวแล้วประชาชนในยุคนี้ยังมีการทำอาชีพประมงเพื่อเลี้ยงครอบครัว เป็นการทำประมงในลำคลอง ประมงในป่าพรุ จับสัตว์น้ำประเภทปลา กุ้ง การประมงในยุคนี้แตกต่างจากยุคปัจจุบัน ในด้านวิธีการและการนำผลผลิตที่ได้มาใช้ประโยชน์ การทำประมงในยุคนี้จะทำในช่วงที่ว่างเว้นจากการทำนาข้าว โดยจับสัตว์น้ำแค่พอรับประทานในครัวเรือนและทำการเก็บถนอมอาหาร (ปลาแห้ง ปลาร้า กุ้งแห้ง ทำกะปิ กุ้งส้ม เคยปลาฯลฯ) โดยจะนำมาทำเป็นอาหารในช่วงทำนา เช่น ในช่วงไถ หว่าน เก็บ เพราะช่วงนี้เกษตรกรไม่มีเวลาไปหาอาหารหรือทำประมง การจับสัตว์น้ำในยุคนั้นจะใช้เบ็ด เรือผีหลอก (เป็นการทำประมงโดยการพายเรือไปในคลอง เมื่อปลาหรือกุ้งเกิดความแตกตื่นจะกระโดนหนีเกษตรกรก็จะใช้ช่วงเวลานั้น จับปลาโดยกระชอนตักบ้าง บางครั้งปลาหรือกุ้งก็จะกระโดดเข้ามาในเรือเอง) การทำหลุมดักปลา เป็นต้น

4. เลี้ยงสัตว์ การเลี้ยงสัตว์ในยุคนี้เลี้ยงไว้ 2 ลักษณะด้วยกันคือ เลี้ยงไว้ใช้แรงงานกับเลี้ยงไว้เพื่อรับประทานในครัวเรือน การเลี้ยงสัตว์ถือว่าส่วนหนึ่งของการดำรงชีพในสมัยเดิมก็ว่าได้

4.1 การเลี้ยงเพื่อใช้งาน ได้แก่ วัว ควาย ม้า โดยใช้แรงงานในการไถนา ลากหนวนบรรทุกของที่มีน้ำหนักมาก แทนการใช้แรงงานคนซึ่งไม่สามารถขนย้ายได้ เป็นต้น สัตว์ที่นิยมเลี้ยงและมีเกือบทุกครอบครัวคือ วัว เนื่องเกษตรกรจำเป็นต้องใช้แรงงานวัวในการไถนาและราคาไม่สูงมาก สามารถหาซื้อได้ และเลี้ยงง่าย ควายเป็นสัตว์ที่มีกำลังมาก แต่ไม่เป็นที่นิยมเลี้ยงเพราะควายเลี้ยงยาก ต้องอาศัยน้ำในการเลี้ยง

4.2 การเลี้ยงไว้รับประทาน ได้แก่ สัตว์ที่มีขนาดเล็ก เช่น ไก่ เป็ด สุกรพันธุ์พื้นเมือง เป็นการเลี้ยงแบบไม่มากนักเลี้ยงไว้เพื่อรับประทานในครัวเรือนและเวลามีงานต่างๆ เช่น งานแต่งงานบวช งานศพ หรือแม้กระทั่งการออกปากกินวาน หากเป็นครอบครัวที่มีฐานะก็จะฆ่าสุกร แต่หากเป็นครอบครัวที่มีฐานะปานกลางก็จะฆ่าไก่ เป็นต้น

5. การล่าสัตว์ เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์ป่าอาชีพที่ชาวบ้านคงคาล้อมดำเนินอีกอย่างหนึ่งก็คือการล่าสัตว์ โดยสัตว์ที่นิยมล่า ลิง คาง ตะกวด เต่า นกนานาชนิด เป็นต้น นำมาไว้รับประทาน แต่ในปัจจุบันไม่มีแล้ว เพราะพื้นที่คล้ายเป็นป่า พรุ และป่าเสม็ดแทน พอพื้นที่คล้ายเป็นป่าพรุและป่าเสม็ด ชาวบ้านก็เปลี่ยนอาชีพ มาเป็น การสานกระจูด แทน เพราะมีต้นกระจูดมากและเพิ่มขึ้นตามป่าพรุ และป่าเสม็ด ชาวบ้านเริ่มสานกระจูดไปขายประมาณ 50 ปีที่แล้ว จะนำไปขายที่ตลาด ชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช และตลาดการะเกด อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จะมีการทำขี้ไต้ (ทำมาจากเปลือกไม้เสม็ด แล้วนำไปชุบกับน้ำมันยาง) ขี้ไต้จะนำไปจุดไฟ และการมัดไปขายตามตลาด

6. การทำนากุ้ง เนื่องพื้นที่บ้านคงคาล้อมเดิมเป็นชุมชนที่อยู่ใกล้กับแม่น้ำปากพนัง ทำให้มีน้ำที่อุดมสมบูรณ์ ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่มีบางส่วนประมาณ 5-7 รายทำนากุ้ง โดยกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีทุนค่อนข้างมาก มีที่ดินอยู่ใกล้แหล่งน้ำ อย่างไรก็ตามการทำนากุ้งในยุคแรกช่วงปี 2541 นั้นได้รับผลดี แต่ต่อมาเมื่อประมาณ ปี 2546 เป็นต้นมาเริ่มได้รับผลกระทบทำให้เกษตรกรต้องเลิกเลี้ยง เนื่องจากสู่กับวิกฤตทางเศรษฐกิจไม่ได้ จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนอาชีพ ซึ่งได้มีโครงการพัฒนาพื้นที่นากุ้งมาสนับสนุนไร่ละ 9,642 บาท เพื่อเป็นต้นทุนในการประกอบอาชีพอื่นโดยเกษตรกรเหล่านี้ได้พลิกพื้นที่น่ากุ้งยกร่องและทำการปลูกปาล์มน้ำมันทั้งหมด

7. การทอผ้า การก่อตั้งกลุ่มทอผ้า บ้านคงคาล้อม สำหรับการทอผ้าของสมาชิกกลุ่มในช่วงแรกจะมีครูมาฝึกสอนให้ระยะหนึ่ง หลังจากนั้นจะไปฝึกอบรมที่ศูนย์การศึกษาพิกุลทอง จังหวัดนราธิวาส โดยกลุ่มทอผ้าบ้านคงคาล้อมได้เข้าไปเป็นสมาชิกของกลุ่มท่อผ้าบ้านเนินธัมมัง ที่สร้างผลงานส่งถวายเข้าวัง และทอผ้าพื้นเมืองออกจำหน่ายตลอดจนใช้สอย ซึ่งเป็นที่พอใจของกลุ่มผู้บริโภคเป็นอย่างมาก โดยเริ่มจากการทอผ้าขาวม้า แล้วค่อยๆ เปลี่ยนมาเป็นการทอผ้าผืน ส่งผลให้ชาวบ้าน ซึ่งการทอผ้าถือเป็นการผลิตที่เป็นทางเลือกและทางออกที่ดีอีกหนทางหนึ่งสำหรับชาวบ้านในชุมชนคงคาล้อมที่ประสบกับปัญหาด้านการประกอบอาชีพในยุคนี้

8. การทำไร่นาสวนผสม เกษตรกรในพื้นที่พยายามปรับตัวจากภาวะวิกฤติต่างๆ โดยทดลองทำไร่นาสวนผสมเป็นกลุ่มเกษตรกรที่มีที่ดินทำกินประมาณ 5 ไร่ขึ้นไป การทำไร่นาสวนผสม ประชาชนในพื้นที่มีการยกร่องโดยไม่ให้มีน้ำท่วมถึง จะยกร่องทิ้งไว้ประมาณ 3 เดือน ให้ดินลดปริมาณความเค็มลง ปล่อยให้มีหญ้าต่างขึ้นปกคลุมพื้นที่ ในระยะแรกเกษตรกรปลูกพืชตระกูลถั่วเพื่อบำรุงดินและทำการไถ่กลบแทนการเผาหรือฉีด หลังปรับสภาพดินเกษตรกรปลูกไม้ผล ได้แก่ กระท้อน ส้มโอ เป็นต้น สำหรับพื้นที่ว่างระหว่างต้นไม้ผลเกษตรกรปลูกพืชสวนครัวแทน เพื่อเป็นการสร้างรายได้เสริมในระหว่างคอยผลผลิตจากไร่นาสวนผสม สำหรับท่องร่องใช้เป็นที่ในการเลี้ยงปลา แต่เนื่องจากข้อจำกัดต่างๆ เช่น การขาดน้ำในฤดูแล้ง เนื่องจากน้ำที่ขังอยู่ในคูน้ำมีไม่เพียงพอทำให้พืชผักเสียหาย ให้ผลผลิตไม่สมบูรณ์ ไม่เป็นที่ต้องการของตลาด ราคาผลผลิตที่ตกต่ำ ผลผลิตที่ได้รับไม่คุ้มค่าจึงมีการปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกปาล์มทดแทน

9. การปลูกยางพารา พื้นที่หมู่ที่ 1 บ้านคงคาล้อม ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่ เริ่มปลูกยางพาราเป็นเจ้าแรกๆในพื้นที่ตำบลเชียรใหญ่ โดยมีชาวบ้านเริ่มปลูกจำนวน 1 ราย สำหรับพื้นที่ที่ใช้ปลูกยางพาราเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นที่ดอนไม่ใช่ที่ราบลุ่มน้ำท่วมขัง ทำให้ยางพาราสามารถงอกและเจริญเติบโตได้ดี จนกระทั่งให้ผลผลิตเกิดขึ้น ส่งผลให้ชาวบ้านใกล้เคียงที่มีพื้นที่ดอนเริ่มหันมาปลูกยางพาราเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะในปัจจุบัน เนื่องจากยางพาราในช่วงปี 2548-2549 นั้นมีราคาสูงทำให้เป็นที่สนใจของประชาชนชุมชนคงคาล้อม

10. การปลูกปาล์มน้ำมัน ปาล์มน้ำมันเริ่มขยายตัวเข้ามาในพื้นที่คงคาล้อมเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2541 โดยการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อทดลองปลูกเป็นแปลงสาธิตซึ่งเกษตรกรที่ปลูกปาล์มคนแรกๆ ในพื้นที่หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งขวัญแก้ว ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่ จำนวน 22 ไร่ ปลูกเมื่อปี พ.ศ. 2541 ซึ่งการปลูกปาล์มดังกล่าวเป็นแปลงสาธิตโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ศึกษาความเป็นไปได้ในการปลูกปาล์มน้ำมัน พื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ดำเนินการโดยศูนย์วิจัยปาล์มน้ำมันสุราษฎร์ธานี สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 7 กรมวิชาการเกษตร โดยหลังจาก พ.ศ.2541ต่อมาการเกษตรเชิงพาณิชย์ได้ขยายตัวอย่างมากในพื้นที่บ้านคงคาล้อมโดยเฉพาะการปลูกปาล์มน้ำมัน

การจัดการที่ดิน / การแบ่งมรดก

ชาวบ้านบ้านคงคาล้อมในอดีตจะมีการแบ่งที่ดินให้กับลูกๆ เท่าๆ กันโดยที่จะเป็นที่นาเกือบทั้งหมด เมื่อก่อนที่ดินที่ได้จับจองกันใช้วิธีแบบชี้เอาว่าผืนนี้ของใคร มีเนื้อที่เท่าไหร่ การแบ่งโซนก็นำเอาไม้มาปักจองเอาไว้ ใช้สืบต่อกันมาเรื่อยๆ โดยแบ่งให้กับลูก หลานและสืบทอดกันมา (ถึงพ่อแม่ให้ที่ดินลูกๆ เท่ากันก็ยังมีการลำเอียง) เพราะในอาชีพการทำนาส่งผลให้เกิดความขัดแย้งกับพี่น้อง เช่น ให้ที่ดินที่เป็นที่ลุ่มจะทำนาได้ดี จากการแบ่งพื้นที่แบบใช้ไม้ปักก็เข้าสู่การแบ่งสรรที่ดิน โดยที่ทางรัฐแบ่งให้ ชาวบ้าน บ้านคงคาล้อมเริ่มได้ สค.1 ในปี พ.ศ. 2498 จากนั้นก็เปลี่ยนมาเรื่อยๆ

ปัจจุบันนี้ใช้โฉนดที่ดิน แต่ก็ยังไม่ทั้งหมด เพราะยังมีพื้นที่ของรัฐ ยังมีการตรวจสอบที่ดินของชาวบ้านบ้านคงคาล้อมอยู่

ระบบความสัมพันธ์ในรูปแบบเศรษฐกิจกับสังคมภายนอก

ในยุคนี้ยังมีน้อยมาก และกลุ่มที่มีการติดต่อกันจะเป็นกลุ่มผู้มีอิทธิพล หรือผู้ที่มีฐานะทางครอบครัวดี หรือกลุ่มพ่อค้าโรงสีต่างๆ ส่วนชาวบ้านธรรมดาไม่ค่อยมีการติดต่อสัมพันธ์กัน เนื่องจากการเดินทางยังต้องใช้เรือแจว เรือพาย ไปสู่ชุมชนอื่น ระยะเวลาในการเดินทางจะใช้เวลาเป็นวันหรือข้ามวัน ดังนั้นหากไม่มีภารกิจที่จำเป็น ประชาชนที่อยู่ในฐานะปานกลางและพอมีพอกินจึงไม่ค่อยมีโอกาสพบปะกับสังคมภายนอกมากนัก ระบบการผลิตในยุคนี้ ไม่ได้ผลิตเพื่อเศรษฐกิจแต่เป็นการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนเท่านั้น

การปกครอง

ทางด้านการปกครองของชาวหมู่บ้านคงคาล้อม เมื่อก่อนใช้การปกครองโดยเลือกนายบ้านและอาสาสมัครดูแลหมู่บ้าน เพราะ เมื่อก่อนมีโจร ชุกชุมชาวบ้านจึงได้คัดเลือกผู้นำหมู่เพื่อเป็นการดูแลหมู่บ้าน และต่อมาก็เริ่มมีการคัดเลือกผู้ใหญ่บ้านและอาสาสมัคร การปกครองของชาวบ้านก็จะประกอบไปด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและอาสาสมัคร การปกครองในปัจจุบันในพื้นที่

หมู่บ้านคงคาล้อม มีกำนัน และผู้ช่วยกำนัน 3 คน มีหน้าที่ป้องกันและรักษาความปลอดภัย พัฒนาด้านสวัสดิการของชุมชน ให้มีความเป็นอยู่ที่ดี ซึ่งบ้านคงคาล้อมยังแบ่งพื้นที่หมู่บ้านออกเป็น 6 ชุมชน คือ บ้านบางปอบ้านท่าเสือ เมไฟ เกาะแต้ว บางตาตั่ว และบ้านเก่า

ลักษณะชุมชนในปัจจุบัน

ชุมชนบ้านคงคาล้อมในปัจจุบันจัดเป็นพื้นที่ในเขตลุ่มน้ำปากพนัง ซึ่งเป็นพื้นที่ในเขตบริเวณน้ำจืดที่ห้ามเลี้ยงกุ้งแต่ให้ดำเนินชีวิตในรูปแบบการเกษตรแทน จากการประกอบอาชีพดั้งเดิมที่ได้กล่าวไปแล้วเบื้องต้นนั้น ปัจจุบันนี้พบว่าในเขตพื้นที่บ้านคงคาล้อมมีการเปลี่ยนแปลงในด้านการประกอบอาชีพจากเดิมเป็นจำนวนมาก โดยในปัจจุบันอาชีพที่เกษตรกรบ้านคงคาล้อมดำเนินอยู่และกระจายเกือบทุกครัวเรือน ได้แก่ การประกอบอาชีพปาล์มน้ำมัน และอ้อย สำหรับอาชีพอื่นเป็นเพียงการกระทำเพียงหาเลี้ยงครอบครัวในช่วงที่ยังคอยผลผลิตจากปาล์มและอ้อย เช่น การประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ปลูกผัก เป็นต้น เนื่องจากลักษณะพื้นที่ที่ถูกปรับเปลี่ยนโดยประชาชนในชุมชนเองและจากโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังก็ตาม

ผลที่เกิดจากการกระทำของประชาชนในพื้นที่

จากการที่ประชาอยู่กินอยู่กับธรรมชาติตามที่กล่าวไปแล้วข้างต้นนั้นส่งผลให้มีการบุกรุกป่าและตัดไม้ในพื้นที่ป่าเพื่อการต่างๆเช่น เป็นที่มีอยู่อาศัยเนื่องจากการขยายตัวของประชาชนในชุมชน การขยายตัวในการประกอบอาชีพต่างๆ การตัดไม้ในพื้นที่มีมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันทั้งการตัดไม้เพื่อการใช้สอยหรือเพื่อใช้ประโยชน์ต่างๆ ภายในครัวเรือน ตลอดจนการตัดไม้เพื่อการจำหน่าย เพื่อนำไปใช้ในการทำร้านอาหาร ไม้เสาเข็ม และไม้นั่งร้านในการก่อสร้าง เป็นต้น แต่เนื่องจากความจำเป็นในการใช้ไม้ภายในครัวเรือนและเพื่อการจำหน่ายซึ่งเป็นแหล่งที่มาของรายได้ในรูปของตัวเงิน ดังนั้นจึงส่งผลให้มีการลักลอบตัดไม้เกิดขึ้นในพื้นที่อยู่อย่างต่อเนื่อง และจากการประกอบาอาชีพของเกษตรกรเองที่มีการใช้สารเคมี ยาปราบสัตรูพืชต่างๆส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติอย่างมาก

ผลการเปลี่ยนแปลงหลังจากเกิดโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง

พื้นที่บ้านคงคาล้มเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งระบบนิเวศน้ำจืด น้ำกร่อย น้ำเค็ม และน้ำเปรี้ยว หรือที่เรียกว่า "ระบบนิเวศสี่น้ำ" ซึ่งมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตประชาชนคงคาล้อมอย่างมากเพราะระบบนิเวศสี่น้ำ ก่อให้เกิดความหลากหลายของสภาพนิเวศและอาชีพของชุมชน อาทิ ป่าพรุ และป่าดิบชื้นหรือป่าต้นน้ำ ทำให้บ้านคงคาล้อมมีความหลากหลายมาตั้งแต่อดีต แต่หลังจากการดำเนินโครงการพัฒนาลุ่มน้ำปากพนัง และได้มีการปิดประตูระบายน้ำปากพนัง เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2542 ทำให้ระบบนิเวศน้ำเสียสมดุล คุณภาพน้ำเกิดการเปลี่ยนแปลงและเสื่อมโทรมลง น้ำกลายเป็นน้ำนิ่งไม่มีการไหลเวียน และไม่สามารถเจือจาง

และพัดพาตะกอนสิ่งสกปรกต่างๆ ออกไปได้ เกิดน้ำเสียและวัชพืชในคูคลองมากขึ้น ชนิดและปริมาณสัตว์น้ำลดน้อยลง บางชนิดสูญหายไป พืชพรรณไม้ริมคลอง ซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยเพาะพันธุ์สัตว์น้ำตามธรรมชาติและต้องอาศัยระบบนิเวศน้ำกร่อย เพื่อการเติบโตและให้ผลผลิตเกิดหยุดชะงักและตายไป ในที่สุดสัตว์น้ำหลายชนิดได้สูญพันธุ์ไป เพราะการปิดกั้นน้ำหรือจากการเปลี่ยนแปลงของคุณภาพน้ำจืดและน้ำเค็มอย่างฉับพลัน ทำให้ความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำลดลง อาชีพประมงพื้นบ้านในคลองและประมงพื้นบ้านชายฝั่งล่มสลาย อาชีพทำนาก็ประสบผลเสียหายเนื่องจากเกิดน้ำท่วมขังในพื้นที่ไร่นา และถึงแม้ว่าจะมีน้ำในการทำนาแต่ก็ได้ผลผลิตไม่คุ้มทุน เพราะดินไม่อุดมสมบูรณ์ต้องใช้ปุ๋ยมาก มีศัตรูพืชมาก ทำให้ต้องใช้สารเคมีทางการเกษตรมากขึ้น ต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้น ดังนั้นเมื่อประชาชนในพื้นที่บ้านคงคาล้อมไม่สามารถทำนาข้าว ทำนากุ้ง และไม่สามารถหาปลาจับสัตว์น้ำตามธรรมชาติได้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของอาชีพประชาชนในชุมชนคงคาล้อมครั้งอย่างมาก ประชาชนในชุมชนจึงพยายามที่จะพริกผันตนเองไปสู่อาชีพต่างๆ เช่น ปลูกผัก เลี้ยงปลา ปลูกอ้อย แต่พบว่าผลตอบแทนนั้นไม่คุ้มค่าและสู่กับสภาพสิ่งแวดล้อมและภัยธรรมชาติไม่ได้ ในที่สุดจากการเรียนรู้โดยวิธีการต่างๆ เช่น การศึกษาดูงาน การอบรม การศึกษาข้อมูลข่าวสารต่างๆ การแนะนำจากหน่วยงานราชการในโครงการพลิกฟื้นนากุ้งมาเป็นปาล์มน้ำมันยางพารา ปัจจุบันอาชีพที่กลายเป็นอาชีพนิยมในชุมชนบ้านคงคาล้อมคือการปลูกปาล์มน้ำมัน

โดยสรุปพบว่า คนในบ้านคงคาล้อมจะเป็นสังคมที่มีความผูกพันใกล้ชิด ช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่เสมอ เมื่อมีงานหรือข่าวสารต่างๆ จะสื่อสารถึงกันในเชิงช่วยเหลือ ข่าวการเปลี่ยนแปลงอาชีพแล้วทำให้เกิดสิ่งดีๆ จึงแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว และข่าวสารที่เป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาต่างๆ ก็สื่อสารได้รวดเร็วเช่นเดียวกัน

ประวัติชุมชนบ้านบางด้วน

ความเป็นมาของหมู่บ้าน บ้านบางด้วน หมู่ที่ 2 ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่ มีชื่อเรียกหลายชื่อ เช่นบ้านบางด้วน บ้านบางงู และบ้านบางเนียน บ้านบางด้วน เป็นชื่อเรียกชุมชนแถบนี้เพราะมีลำบางจากแม่น้ำปากพนัง ไปยังพื้นที่ในบริเวณนี้มีความยาวหลายกิโลเมตร และเป็นลำบางที่ไม่ได้ต่อเชื่อมกับคลองอื่น เป็นคลองตันชาวบ้านเรียกบางนี้ว่าบางด้วน เพราะเป็นบางที่ปลายบางด้วย (ขาด หรือบางที่ไม่ได้ต่อเชื่อมกับคลองอื่นๆ) คลองบางด้วนเมื่อก่อนนี้ได้ถูกใช้เป็นเส้นทางเดินเรือที่ใช้เดินเรือจากแม่น้ำปากพนังเข้าสู่บ้านเรือน และยังใช้เป็นแหล่งหาปลา เป็นแหล่งน้ำในการทำนาซึ่งเป็นลำบางที่ถูกใช้ประโยชน์จากชาวบ้านบางด้วนอย่างมาก สภาพพื้นที่และภูมิศาสตร์ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม และป่าพรุ มีน้ำแช่ขังตลอดปี สลับกับทุ่งนา และมีการปรับสภาพป่าพรุโดยการยกร่อง

ขุดลูระบายน้ำเพื่อทำสวนอ้อย สวนปาล์มและสวนยางพารา พื้นที่ป่าพรุจำนวนมากยังคงความอุดมสมบูรณ์ มีไม้เสม็ดและไม้ป่าอื่นๆ จำนวนมาก

ลักษณะพื้นที่ป่าพรุ เป็นพื้นที่ที่มีสภาพธรรมชาติสูง มีต้นเสม็ดขึ้นค่อนข้างหน้าแน่น และมีไม้ป่าพรุอื่นๆ แซมบ้างไม่มากนัก ป่าพรุในพื้นที่บ้านบางด้วยมีจำนวนค่อนข้างมาก ซึ่งเจ้าหน้าที่ป่าไม้ได้เข้ามาดูแลเป็นระยะๆ และประชาชนในพื้นที่ได้ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้เป็นอย่างดี และประชาชนส่วนใหญ่ก็ต้องการอนุรักษ์ป่าพรุให้มีสภาพสมบูรณ์ เนื่องจากป่าพรุยังคงมีความสำคัญและมีประโยชน์อย่างมาก ประชาชนจะเข้าป่าเพื่อหาปลา เก็บของป่า พื้นที่ป่าพรุจะมีส่วนสำคัญในการเป็นแหล่งผลิตอาหารและสร้างความอุดมสมบูรณ์ให้กับสัตว์น้ำในพื้นที่และให้กับแม่น้ำปากพนัง เป็นจุดสำคัญในกระบวนการธรรมชาติด้านนิเวศวิทยาในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำ น้ำในพื้นที่ป่าพรุบ้านบางด้วนไหลวนเวียนเปลี่ยนถ่ายไหลลงสู่แม่น้ำปากพนังเป็นระยะตามระบบธรรมชาติ

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่นา เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ลุ่ม สามารถใช้เป็นพื้นที่ทำนาได้ หมู่บ้านนี้ยังมีการทำนาอยู่จำนวนมาก ขณะที่หมู่บ้านอื่นๆ ในละแวกนี้เลิกทำนาไปมากแล้ว เป็นเพราะว่า การทำนาบริเวณนี้ยังคงให้ผลเป็นที่น่าพอใจ อันเกิดจากสภาพดิน ปริมาณน้ำที่เอื้อต่อการทำนา เพราะพื้นที่เป็นที่ลุ่ม อยู่ใกล้แม่น้ำปากพนัง และมีคลองซอยหลายคลอง โดยเฉพาะคลองบางด้วน ที่ได้เชื่อมพื้นที่ในบริเวณกว้าง ทำให้สะดวกในการดึงน้ำเข้าแปลงนา ประกอบกับคนในชุมชนบางด้วนมีประสบการณ์ในการทำนามาอย่างต่อเนื่องยาวนาน และยังรักที่จะประกอบอาชีพทำนาอยู่ โดยทำนาควบคู่กับการยกแปลงทำสวนปาล์ม สวนยางพารา และปลูกพืชผักอื่นๆ การทำนาของชาวบางด้วนก่อนหน้านี้ทำนาเป็นอาชีพหลัก ต่อมาราคาข้าวตกต่ำ ประกอบกับข้าวที่ปลูกเป็นข้าวพื้นเมือง (ข้าวเล็บนก ไอ้เฒี้ยง ฯ) ซึ่งขายยากและไม่ได้ราคา ปัจจุบันจึงผลิตเพื่อใช้บริโภคเป็นหลักถ้าจะปลูกเพื่อขาย จะต้องเปลี่ยนเป็นปลูกข้าว กข หรือข้าวหอมมะลิ ซึ่งต้องใช้ต้นทุนสูง ต้องการการดูแลเอาใจใส่สูง และมีโรครบกวนมาก จึงไม่คุ้มที่จะลงทุน การทำนาปัจจุบันจึงปลูกเพื่อกินในครอบครัว ซึ่งมักจะไม่พอกิน ยังคงต้องซื้อข้าวมาเพิ่มจำนวนหนึ่ง แต่ยังดีกว่าไม่ได้ทำนา เพราะถ้าไม่ทำนา ก็ต้องซื้อข้าวทั้งหมด ประกอบกับการมีทุ่งนาให้ได้เห็นทุกวัน ได้ทำนาในแต่ละปี ก็เป็นช่วงที่มีความรู้สึกเป็นสุขใจอย่างหนึ่งของคนที่เคยทำนาเป็นอาชีพหลักมาก่อน

ลักษณะดินกับการทำสวน เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นดินเหนียว และมีสภาพความเป็นกรดค่อนข้างสูง (ดินเปรี้ยว) การปลูกพืชจึงต้องใช้วิธีการยกร่องและขุดลูเพื่อระบายน้ำออกแล้ว ตากดินอยู่ระยะหนึ่ง จากนั้นจะต้องปรับสภาพดินเพื่อให้มีความเป็นกรดน้อยลง โดยใช้ปูนขาว หรือสารโดโลไม (สารปรับสภาพดินที่มีความเป็นกรดสูง) ซึ่งสนับสนุนโดยสำนักงานสถานีพัฒนาที่ดินนครศรีธรรมราช สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โรยหน้าดินบริเวณที่ต้องการปลูกพืชหรือ

บริเวณหลุมปลูก พร้อมๆ กับการใช้ปุ๋ยคอกและปุ๋ยอื่นๆ การปรับสภาพดินจะต้องใช้เวลาระยะหนึ่งก่อนปลูกพืชหลักที่ต้องการ

พื้นที่สวนอ้อย ชาวบางด้วนจะปลูกอ้อยพันธ์สุพรรณ 50 ซึ่งเป็นอ้อยคั้นน้ำ ปลูกขายให้กับพ่อค้าที่เข้ามาซื้อถึงบ้าน เพื่อนำไปขายต่อให้กับรถเร่ขายน้ำอ้อยคั้น ซึ่งเป็นพื้นที่ทำรายได้ค่อยข้างดี และมักจะเป็นรายได้หลักของเกษตรกรในหมู่บ้านแถบนี้ แม้จะขายได้ครั้งละไม่มากนัก แต่ก็เป็นหนทางที่ทำให้มีเงินใช้เป็นระยะๆ เพราะอ้อยใช้เวลาไม่นานนัก พื้นที่ปลูกเป็นพื้นที่แปลงขนาดเล็ก ประมาณ 1-2 ไร่ ที่ยกร่องขึ้นมา หรือเป็นพื้นที่ที่มีร่องระบายน้ำออก เพื่อให้เป็นเนินดินสูงขึ้นมา แปลงอ้อยส่วนหนึ่งเป็นแปลงอ้อยโดยตรง คือมีแต่อ้อยล้วนๆ ขณะที่อีกส่วนหนึ่งจะมีลักษณะเป็นพืชปลูกแซมร่องสวนปาล์ม ร่องสวนยางพารา

สภาพประชากร ประชาชนชาวบ้านบางด้วน จะปลูกบ้านกระจายไปตามพื้นที่ทำกินของตน โดยตั้งบ้านตามแนวถนน แนวคลอง ที่สามารถเดินทางได้สะดวก ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร มีความผูกพันใกล้ชิดต่อกันเกือบทั้งหมู่บ้าน หลายครอบครัวจะเป็นเครือญาติกัน และมีความใกล้ชิด สนิทสนมจากกิจกรรมงานบุญ (งานบวช งานทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา ประเพณีทางศาสนา) ซึ่งมีวัดบางเนียนเป็นศูนย์กลางในการรวมกลุ่มทำกิจกรรมทางศาสนา และเมื่อมีงานบ้านเช่นงานแต่งงาน งานศพ ฯ ชาวบ้านบางด้วนยังคงให้ความสำคัญกับการร่วมงานของชุมชนอยู่มาก

สภาพเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพของชาวบ้านบางด้วนเมื่อก่อนนี้เกือบทั้งหมด มีอาชีพทำนา ในช่วงที่ว่างจากการทำนา จะออกหาปลาในคลอง และในป่าพรุ ซึ่งมีปลาชุกชุมมาก ปลาที่ได้มานอกจากใช้เป็นอาหารแล้ว ยังมีการตากแห้ง ทำกะปิ และเก็บของป่า ล่าสัตว์ในป่าพรุมารวบรวมไว้เมื่อมีจำนวนมากพอ ก็จะใส่เรือแจวไปขายที่ตลาดการเกด หรือตามตลาดนัด แล้วซื้อเสื้อผ้า ของใช้ที่จำเป็นใส่เรือแจวกลับบ้าน เศรษฐกิจส่วนใหญ่ จึงเป็นแบบพออยู่ พอกิน ของใช้ส่วนใหญ่มักจะทำขึ้นเอง เช่นอุปกรณ์เครื่องมือหาปลา ก็ทำจากไม้ไผ่หรือไม้ที่หามาจากป่าพรุในพื้นที่

การตั้งบ้านเรือนของชุมชนบ้านบางด้วน

ลักษณะการตั้งบ้านเรือนของชุมชนบ้านบางด้วนนั้น พบว่าเกิดขึ้นมาเมื่อประมาณ 100 ปีมาแล้ว จากการบอกเล่าของผู้ที่มีอายุในชุมชนและการนับจากอายุของบรรพบุรุษในชุมชนผู้ที่มีอายุมากที่สุด ลักษณะการตั้งบ้านเรือนเป็นการตั้งบ้านเรือนตามวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพ การตั้งบ้านเรือนส่วนมากจะตั้งบ้านเรือนริมน้ำเพราะการสัญจรไปมาได้สะดวกเมื่อก่อนจะเป็นการสัญจรทางน้ำเพราะยังไม่มีถนน ส่วนมากจะมีการจับจองพื้นที่ริมน้ำ ด้วยเหตุผลที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งรวมทั้งมีการตั้งบ้านเรือนเป็นหย่อมบ้านตามที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น เนื่องจากผู้ที่มาจับจองพื้นที่ทำกินเดิมนั้นต้องการที่ทำกินจำนวนมาก จึงได้จับจองพื้นที่ที่ห่างกัน และเมื่อมีลูกมีหลานก็จะแบ่งที่ดินให้

"วัฒนธรรมของการตั้งบ้านเรือนในภาคใต้จะเป็นการตั้งบานเรือนแบบกระจายตามไร่ นา และสวน

ของตนเอง" ชาวบ้านชุมชนคงคาล้อเองก็เช่นกันมีการตั้งบ้านเรือนในรูปแบบการกระจายออกไป จะสร้างบ้านในพื้นที่ของตัวเอง เพราะในสมัยนั้นในหมู่บ้านยังไม่มีประชากรเข้ามาตั้งถิ่นฐานมากเท่าไหร่ ซึ่งยังมีพื้นที่เยอะที่ให้มีคนจับจอง เมื่อมีการเข้ามาจับจองพื้นที่สิ่งแรกที่ชาวบ้านทำคือจะมีการถางป่าจองเป็นของตนเอง และสร้างบ้านเพื่อเป็นที่อยู่อาศัย ลักษณะการสร้างบ้านชาวบ้านก็จะใช้ไม้ที่ตนเองถางและตัดจากในป่าบริเวณนั้นเพราะตอนนั้นยังมีต้นไม้มากชาวบ้านยังไม่ได้คิดว่าต้นไม้จะหมดไป ไม้ที่ชาวบ้านนิยมนำมาสร้างบ้าน เช่น ไม้หลุมพอ ไม้เต็ียว เป็นต้น การตัดไม้ชาวบ้านจะตัดไม้มาทั้งต้น และจะนำมาเลื่อยที่บ้านเนื่องจาก การนำไม้จากป่ามาทั้งต้นสามารถทำได้ง่ายกว่าการนำไม้ที่เลื่อยแล้วกลับมา คือ จะมีวิธีนำต้นไม้กลับโดยจะทำบอม หรือทุ่นเรือ (บอมหรือทุ่นเรือหมายถึง การนำไม้มามัดรวมคล้ายกับแพ แล้วไม้ไผ่มาค้ำยัน) และเมื่อนำกลับมายังบริเวณบ้านแล้วก็จะนำไม้นั้นไปแปรรูเพื่อนำมาสร้างบ้านการแปรรูปไม้ก็ทำกันเองในครัวเรือนโดยการจะใช้วิธีการเลื่อยไม้ที่นำมาจะนำไปเป็นส่วนประกอบต่างๆของบ้าน เช่น ทำเสาบ้าน ทำฝาผนังกันบ้าน ทำพื้นปู ทำไม้เชิงคาน "การทำบ้านในสมัยนั้นนิยมใช้ไม้เป็นส่วนประกอบหลักในการสร้างบ้านเพราะสามารุหาได้ง่ายในชุมชน และเทคโนโลยีนวัตกรรมต่างๆก็ยังมีไม่มากพอสำหรับการมุงหลังคาชาวบ้านในพื้นที่บ้านคงคาล้อมใช้วิธีมุงหลังคา 2 วิธี คือมุงกับใบจาก และต้นหญ้าปรือ (หญ้าปรือคล้ายกับต้นหญ้าคามีความสูงประมาณ 1 วา) ลักษณะการตั้งบ้านเรือนจะมีลักษณะเป็นหย่อมบ้าน ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มบ้านบางงู ชุมชนบ้านบางงูเนื่องจากเดิมในพื้นที่มีลำบางเล็กไหลผ่านในชุมชนมีประชาชนไปตั้งบ้านเรือนกระจุกตัวอยู่ที่ลำบางเพื่อความอุดมสมบูรณ์ทางด้านของน้ำและความสะดวกในการสัญจรไปมา จากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรในชุมชนนอกจากคนในชุมชนเองจะเป็นแหล่งอาหารแล้ว ก็เป็นแหล่งอาหารของงูด้วยเช่นกัน รวมทั้งพื้นที่เป็นพื้นที่ป่าพรุ ที่มีความอุดมสมบูรณ์สูงและมีแหล่งน้ำมี่เป็นแหล่างอาหารทำให้ประชาชนที่ไปประกอบบาชีพบริเวณลำบางกลุ่มที่สัญจรไปมามักพบเห็นงูหลายชนิดในพื้นที่ จึงได้เรียกลำบางนี้ว่าบ้านบางงู รวมทั้งประชาชนที่ตั้งพื้นที่บริเวณนี้ก็ได้ชื่อว่าหย่อมบ้านบางงูจนถึงปัจจุบัน แม้ไม่ค่อยมีงูแล้วก็ตาม

2. กลุ่มบ้านหน้าเล ลักษณะพื้นที่หย่อมบ้านหน้าแลมีเป็นหย่อมบ้านที่ประชาชนไปตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณปากอ่าวแม่น้ำปากพนัง ลักษณะของพื้นที่เป็นแบบปากอ่าวที่สามารถเดินทางสัญจรเพื่อเชื่อมต่อกับทะเล จึงเรียกหย่อมบ้านนี้ว่าบ้านหน้าเล

3. กลุ่มบ้านท่ายาง ในอดีตลักษณะการเป็นอยู่ของประชาชนชุมชนบ้างด้วนอยู่แบบใช้ผลผลิตในชุมชนดำรงชีพ เดิมในพื้นที่ไม่มีไฟฟ้าใช้ ประชาชนในหมู่บ้านใช้ขี้ใต้ในการให้แสงสว่างในยามค่ำคืน ขี้ใต้ ทำมาจากยางไม้ (ยางไม้ที่ใช้ทำขี้ใต้ได้มาจากต้นยาง โดยการกรีดและรับยางของ

ต้นยางมาผสมทำเป็นขี้ใต้) ในหย่อมบ้านนี้เป็นมีต้นยางที่สามารถนำยางมาใช้ทำขี้ใต้ขึ้นอยู่จำนวนมาก ประชาชนที่ไปมาจึงเรียกชุมชนบริเวณที่ว่าบ้านท่ายาง

4. กลุ่มบ้านน้ำไหลลงรู เนื่องจากพื้นที่บ้านบ้างด้วนเป็นชุมชนที่มีพื้นที่ตั้งติดอยู่กับแม่น้ำปากพนัง สำหรับในหย่อมบ้านนี้มีช่องระบายน้ำจากชุมชนไปสู่แม่น้ำปากพนัง โดยช่องระบายน้ำนั้นมีความแตกต่างกับพื้นที่อื่นที่ไหลผ่านทางบาง คลอง แต่ในพื้นที่นี้น้ำไหลไปแม่น้ำปาพนังทางรู โดยมีรูขนาดใหญ่เป็นที่ลุ่ม น้ำผ่านทางใต้ดินไปไหลรวมกันแม่น้ำปากพนัง ชาวบ้านจึงเรียกพื้นที่นี้ว่าหย่อมบ้านน้ำไหลลงรู

5. กลุ่มบ้านไม่ไผ่เรีย จังหวัดนครศรีธรรมราชนับเป็นพื้นที่ที่มีไม้ไผ่อยู่อย่างกระจัดกระจายอยู่ทั่วทั้งจังหวัดโดยมีลักษณะที่ต่างสายพันธ์กัน ในชุมชนนี้ก็เช่นกันมีไม้ไผ่ชนิดหนึ่งขึ้นอยู่มาก ลักษณะเป็นพุ่มเตี้ยคล้ายเถาวัลย์ ชาวบ้านเรียกว่าไม้ไผ่เรีย และเรียกชุมชนนี้ว่าชุมชนบ้านไผ่เรียด้วย

6. กลุ่มบ้านบางเนียน สำหรับประวัติความเป็นมาคำว่าบางเนียนมาจาก 2 กรณี กล่าวคือ กรณีแรกกล่าวกันว่าที่เรียกบ้านบางเนียรนั้นเนื่องจากในพื้นที่บริเวณนี้เป็นชุมชนที่มีลำบางไหลผ่านในหมู่บ้าน บางที่มีลึกษณะเป็นดินทรายเนียน (คำว่าเนียนในพื้นที่หมายถึงละเอียด) จึงเรียกบ้านที่ว่าบ้านบางเนียน กรณีที่สอง เนื่องจากในพื้นที่มีคนที่คนค่อนข้างขี้เหนียวอยู่ที่ริมบ้าง จึงเรียกพื้นที่นั้นว่าบ้านบางเนียน โดยประวัติที่แท้จริงนั้นไม่ชัดเจนมากนัก

7. กลุ่มบ้านบางด้วน บ้านบางด้วนเป็นชุมชนที่มีลำบางไหลผ่านในพื้นที่ ชาวบ้านเรียกจากหย่อมบ้านนี้ว่าบ้านบางด้วน จากกลุ่มบ้านที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น เมื่อมีการจัดตั้งหมู่บ้านจึงได้รวมกันในภาพรวมเรียกว่าชุมชนบ้างด้วนเนื่องจากชุมชนบางด้วนเป็นชุมชนที่มีขนาดใหญ่

การประกอบอาชีพ

เดิมชาวบ้านบ้านด้วนจะประกอบอาชีพ ด้านการเกษตร เนื่องจากพื้นที่บ้านบางด้วนมีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างมาก พื้นที่เต็มไปด้วยธรรมชาติที่บริสุทธิ์ และอุดมไปด้วยสัตว์นานาชนิด การประกอบอาชีพของชาวบ้านคงคาล้อมเดิมเป็นการประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงครอบครัวไม่ได้มีไว้จำหน่ายเหมือนปัจจุบันนี้ แรงงานที่ใช้ก็เป็นแรงงานในครัวเรือน อาชีพหลักของชาวบ้านบางด้วน คือ การทำนา อาชีพเสริมคือการปลูกพืชผักต่างๆ หาปลา ล่าสัตว์ ดังรายละเอียดดังนี้

1. นาข้าว การประกอบอาชีพในบ้านบางด้วนเดิมนั้นใช้เป็นกระบวนการดำเนินชีวิตทั้งทางด้านการผลิตและความเป็นอยู่ของประชากรในชุมชน จะอาศัยธรรมชาติเป็นปัจจัยเกื้อหนุนและเคารพในกฎของธรรมชาติเห็นว่าธรรมชาติเป็นตัวช่วยสำคัญในการประกอบอาชีพของประชาชน ทรัพยากรที่สำคัญของประชาชนเดิมคือน้ำและดิน เนื่องมาจากการประกอบอาชีพของประชาชนต้องอาศัยธรรมชาติทั้งหมด ตั้งแต่การใช้น้ำ จะใช้น้ำตามธรรมชาติ (น้ำฝน) อาศัยฤดูกาลตามธรรมชาติ ซึ่งมีระบบและมีความมั่นคง สามารถคาดเดาได้ว่าฝนจะตกช่วงไหนไม่ตกช่วงไหน ดินมีความอุดม

สมบูรณ์มาก เนื่องจากการประกอบอาชีพในยุคนี้ไม่ได้ใช้ปุ๋ยหรือสารเคมีในการประกอบอาชีพ รวมทั้งดินเป็นดินที่มีซากพืชและสัตว์ทับถมกันมาเป็นเวลานาน รวมทั้งการผลิตในยุคนี้ไม่เป็นการทำลายแร่ธาตุต่างๆ ของดิน การทำนาของประชาชนบ้านบางด้วน เนื่องจากอาศัยธรรมชาติในการผลิต ดังนั้นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติจึงเป็นตัวกำหนดในการทำนาให้ทำได้เพียงแค่ปีละครั้ง และเป็นการทำนาหว่าน จากการสอบถามประชาชนในพื้นที่พบว่า ได้มีการทดลองทำนาโดยการปักดำ แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมขังในช่วงฤดูน้ำหลาก เนื่องจากต้นกล้าที่ปักดำไม่สามารถทนต่อสภาพน้ำแช่ขังได้นาน แต่การหว่านประชาชนสามารถเลือกช่วงจังหวะและเวลาหว่านได้ โดยเกษตรกรจะเลือกหว่านข้าวเปลือกในฝนแรกตก (ฝนตกห่าแรก) และกะเวลาประมาณ 1 – 2 เดือน ฝนจะตกหนัก และเป็นช่วงที่ต้นกล้าแข็งแรงพอที่จะทนต่อน้ำท่วมขังได้ และทนต่อสภาพน้ำทั้ง 3 พื้นที่ได้ดี แม้ว่าบางครั้งน้ำเค็มจะล้นเข้ามาท่วมทุ่งนาแต่เป็นช่วงสั้นๆ ลักษณะความเป็นอยู่ของประชาชนในอดีตอยู่อย่างพอมีพอกินไม่เน้นร่ำรวย ไม่เน้นวัตถุนิยม รวมทั้งระบบทุนในการผลิตในยุคนี้ยังมีค่าเป็นศูนย์หากไม่หักค่าแรงงานในครัวเรือน สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มน้ำเหมือนกันทั้ง3 หมู่บ้าน ในช่วงน้ำหลาก น้ำจะมีความจืดสนิท ในบางปีอาจมีความเค็มบ้างในช่วงเดือนเมษายนหรือในช่วงฤดูแล้ง น้ำในพื้นที่ทำนาของประชาชนจะต้องมีความจืดสนิท การใช้ประโยชน์จากที่ดินของเกษตรกรจะใช้ประโยชน์แค่หน้าดินเท่านั้น เพราะการใช้แรงงานในการทำนา จะใช้แรงงานวัว และคนเท่านั้น ไม่ได้ใช้เครื่องจักรแต่อย่างใด การทำนาหว่าน เนื่องจากต้นข้าวที่หว่านจะมีความทนต่อสภาพน้ำและทนต่อน้ำแช่ขังเป็นระยะเวลานานได้ รวมทั้งมีธรรมชาติที่เอื้อต่อการทำนา โดยฝนจะตกตามฤดูกาล ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงเหมือนยุคปัจจุบัน ประชาชนมีการเรียนรู้ว่า ช่วงไหนฝนตก ช่วงไหนฝนแล้ง และมีการจัดการป้องกันไว้ได้เป็นอย่างดี ดินมีความอุดมสมบูรณ์สูง เนื่องจากเป็นดินในพื้นที่จะเป็นพื้นที่ป่าในสมัยก่อน มีการทับถมของแร่ธาตุและสารอาหารต่างๆ มาเป็นเวลานาน การประกอบอาชีพก็เป็นแบบไม่ทำลายธรรมชาติ เช่น ไม่ใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมี ใช้ปุ๋ยคอก และใช้วัว ในการไถนา เป็นต้น การหว่านข้าวของเกษตรกรจะแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มที่มีที่นาน้อยหรือปานกลางสามารถเก็บเกี่ยวได้ในระยะเวลาไม่มาก กลุ่มนี้จะหว่านข้าวครั้งเดียวทั่วพื้นที่นาของตนเอง ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีขนาดใหญ่ในพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 85% ของประชาชนที่ทำนาข้าวทั้งหมด

กลุ่มที่ 2 กลุ่มที่มีที่นามากหรือกลุ่มที่มีแรงงานน้อยไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ในระยะเวลาอันสั้น กลุ่มนี้จะแบ่งช่วงการหว่านข้าวไม่พร้อมกัน เพื่อไม่ให้ผลผลิตข้าวออกพร้อมกันและสามารถเก็บเกี่ยวได้ทันเพราะในยุคนี้แรงงานรับจ้างมีน้อย คิดเป็นร้อยละ 15% ของประชาชนที่ทำนาข้าวทั้งหมด

ระบบความสัมพันธ์ในอดีตรูปแบบเศรษฐกิจกับสังคมภายนอก ในยุคนี้ยังมีน้อยมาก และกลุ่มที่มีการติดต่อกันจะเป็นกลุ่มผู้มีอิทธิพล หรือผู้ที่มีฐานะทางครอบครัวดี หรือกลุ่มพ่อค้าโรงสีต่างๆ ส่วนชาวบ้านธรรมดาไม่ค่อยมีการติดต่อสัมพันธ์กัน เนื่องจากการเดินทางยังต้องใช้เรือแจว เรือพาย ไปสู่ชุมชนอื่น เพราะระยะเวลาในการเดินทางจะใช้เวลาเป็นวันหรือข้ามวัน ดังนั้นหากไม่มีภารกิจที่จำเป็น ประชาชนที่อยู่ในฐานะปานกลางและพอมีพอกิน จึงไม่ค่อยมีโอกาสพบปะกับสังคมภายนอก ระบบการผลิตในอดีต ไม่ได้ผลิตเพื่อเศรษฐกิจ แต่เป็นการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนเท่านั้น

2. ตัดไม้ การตัดไม้เป็นวิถีชีวิตอย่างหนึ่งของชาวบ้านในชุมชนบ้านบางด้วนในอดีต สำหรับไม้ที่ตัดส่วนใหญ่จะตัดไม้เกือบทุกประเภท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะการนำไปใช้ประโยชน์ โดยแหล่งตัดไม้ที่สำคัญของชาวบ้านทั้งในชุมชนและนอกชุมชน ได้แก่ บริเวณที่มีพรรณไม้อุดมสมบูรณ์และมีสัตว์ป่านานาชนิด ซึ่งมีกระจายอยู่ทั่วไปในพื้นที่บ้านบ้านบงด้วน ส่วนใหญ่จะเน้นการตัดเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการสร้างบ้านเรือนและที่อยู่อาศัยเป็นหลัก ตลอดจนสร้างเครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ครกตำข้าว ไถ และแอก เป็นต้น นอกจากนี้ก็มีการตัดไม้เพื่อการจำหน่ายบ้าง ส่วนใหญ่จะเดินทางมาตัดไม้ในช่วงหลังฤดูกาลทำนา นั่นก็คือหลังจากการปักดำนาเสร็จ และจะกลับในช่วงก่อนถึงฤดูกาลเก็บเกี่ยวข้าว ทั้งนี้เพื่อจะกลับไปเก็บเกี่ยวข้าว สำหรับไม้ที่นิยมตัดมีทั้งไม้เนื้อแข็งและไม้เนื้ออ่อน เช่น ไม้แสงจันทร์ ไม้สะเตียว ไม้หรอม ไม้ตะเคียน ไม้ตะเคียนและไม้อื่นๆ ทั้งนี้เพื่อความสะดวกและง่ายในการเคลื่อนย้ายลำเลียงทางน้ำ ส่วนไม้เนื้อแข็ง ซึ่งเป็นไม้ที่มีน้ำหนัก เช่น ไม้ตะเคียน เป็นต้น ซึ่งเป็นไม้ที่นิยมใช้ในการสร้างบ้านเรือนและเป็นที่ต้องการของชาวบ้านส่วนใหญ่ แต่ไม้ตะเคียนจะมีปัญหาในเรื่องของการเคลื่อนย้ายและลำเลียง เนื่องจากเป็นไม้เนื้อแข็งที่มีน้ำหนัก ชาวบ้านจึงใช้วิธีผูกเป็นแพคู่ไปกับไม้ลอยน้ำ สำหรับเรือที่ใช้ในการเดินทางมาตัดไม้จะเป็นเรือแจว การตัดไม้ของชาวบ้านในอดีตส่วนใหญ่จะใช้เครื่องมือหรือเทคโนโลยีที่ไม่สลับซับซ้อนมากนัก โดยใช้แรงงานคนเป็นหลัก และในการตัดไม้ขนาดของไม้ที่ตัดออกเป็นท่อนๆ จะมีขนาดความยาวไม่ยาวมากจนเกินไป ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการเคลื่อนย้ายและลำเลียง สำหรับเครื่องมือสำคัญๆ เนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นพื้นที่ป่าพรุจึงมีความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้นานาชนิด แต่ปัจจุบันจากการทำลายทั้งเชิงพาณิชย์และด้านสงคมส่งผลให้การประกอบอาชีพนี้ได้หายไปจากพื้นที่บ้านบ้างด้วนเนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ในปัจจุบันเป็นพื้นที่ในการตั้งบ้านเรือนและที่ตั้งของส่วน ไร่ นา ของเกษตรกรในการประกอบอาชีพต่างๆ

3. ประมง และล่าสัตว์ นอกเหนือจากการทำนาเพื่อเลี้ยงครอบครัวแล้วประชาชนในยุคนี้ยังมีการทำอาชีพประมงและล่าสัตว์เพื่อเลี้ยงครอบครัว โดยในพื้นที่บ้านบางด้วนเป็นการทำประมงในลำคลอง จับสัตว์น้ำประเภทปลา กุ้ง การประมงเป็นการประมงในป่าพรุ ประมงในคลอง

ลำบาง ลำห้วย ทุ่งนาในพื้นที่บ้านบางด้วนเอง การประมงในอดีตแตกต่างจากยุคปัจจุบัน ในด้านวิธีการและการนำผลผลิตที่ได้มาใช้ประโยชน์ การทำประมงในยุคนี้จะทำในช่วงที่ว่างเว้นจากการทำนาข้าว โดยจับสัตว์น้ำแค่พอรับประทานในครัวเรือนและทำการเก็บถนอมอาหาร (ปลาแห้ง ปลาร้า กุ้งแห้ง ทำกะปิ กุ้งส้ม เคยปลาฯลฯ) โดยจะนำมาทำเป็นอาหารในช่วงทำนา เช่น ในช่วงไถหว่าน เก็บ เพราะช่วงนี้เกษตรกรไม่มีเวลาไปหาอาหารหรือทำประมง การจับสัตว์น้ำในยุคนั้นจะใช้เบ็ด เรือผีหลอก การทำหลุมดักปลา เป็นต้น แต่สำหรับปัจจุบันเนื่องจากทัพยากรมนุษย์มีจำนวนเพิ่มขึ้น ทรัพยากรต่างๆถูกทำลายทั้งทางตรงจากมนุษย์ทางอ้อมจากการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของมนุษย์และจากสภาแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปส่งผลให้การประกอบอาชีพประมงในพื้นที่ปัจจุบันมีจำนวนน้อยและเป็นการประมงแบบใหญ่ เช่น การใช้แห ใช้อวน และเป็นการประมงเชิงพาณิชย์มากกว่าการหากินในครัวเรือน

4. ปลูกผัก (พริก / บัวบก) การปลูกผักเป็นการปลูกผักสวนครัวไว้รับประทานเองในครัวเรือน เช่น ขมิ้น ตะไคร้ มะเขือ พริกขี้หนู แตงกวา เป็นต้น เพราะในอดีตตลาดในการซื้อผักเพื่อการบริโภคในครัวเรือนมีไม่มากเหมือนในยุคปัจจุบัน หากมีความต้องการซื้อ ก็ต้องเดินทางไปในตัวเมือง เช่น ตัวเมืองหัวไทร ตัวเมืองชะอวด ตัวเมืองปากพนัง ซึ่งต้องใช้เวลาในการเดินทางเป็นวัน รวมทั้ง เมื่อซื้อมาแล้วไม่สามารถเก็บไว้ได้นานเหมือนยุคปัจจุบันที่มีตู้แช่ เกษตรกรจึงจำเป็นต้องปลูกผักที่จำเป็นในครอบครัวเอง

5. ทอผ้า การทอผ้าของประชาชนบ้านบางด้วนนั้น เป็นการเข้าร่วมกับกับประชาชนในพื้นที่บ้านเนินธัมมัง โดยได้รับการสนับสนุนจากสมเด็จในพระราชวัง ซึ่งได้กล่าวรายละเอียดไว้แล้วในการประกอบอาชีพของชุมชนบ้านเนินธัมมัง การเข้าร่วมทอผ้าส่วนมากเป็นแรงงานผู้หญิงที่ค่อนข้างมีอายุ

6. ไร่นาสวนผสม การปรับพื้นที่เป็นไร่นาสวนผสมได้รับการสนับสนุนจากสถานีพัฒนาที่ดินไร่ละ 9,620 บาท จากโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง โดยการปรับสภาพพื้นที่ให้สามารถกลับมาปลูกไม้ผล แปลงไร่นาสวนผสมมักมีพื้นที่ประมาณ 5 ไร่ขึ้นไป โดยทางหน่วยงานภาครัฐได้ให้เกษตรกรทำการยกย่องให้เป็นคันและคูสำหรับเก็บน้ำจืดเพื่อใช้ในการหล่อเลี้ยงไม้ผลที่ปลูก การทำไร่นาสวนผสมของเกษตรกรนิยมปลูก กระท้อน ส้มโอ มะละกอ เป็นต้น และนอกจากปลูกพืชยืนต้นแล้วเกษตรกรยังปลูกพืชผักตามฤดูกาลไว้ด้วย เพื่อเป็นการจำหน่ายก่อนการเก็บเกี่ยวผลผลิตจากไม้ยืนต้น และการปลูกพืชระยะสั้นจะปลูกตามความตลาดต้องการ เช่น พริก ถั่ว มะระ บวบ ผักคะน้า ผักชี เป็นต้น ซึ่งสามารถขายได้ตามโอกาสต่างๆ สภาพปัญหาของเกษตรกรที่ทำไร่นาสวนผสมคือแปลงไร่นาสวนผสมประสบ ปัญหาการขาดน้ำในฤดูแล้ง เนื่องจากน้ำที่ขังอยู่ในคูน้ำมีไม่เพียงพอทำให้ผลผลิตเสียหาย ผลผลิตไม่สมบูรณ์ การเจริญเติบโตช้า รวมทั้งผลที่ปลูกรวมกับ

การทำไร่นาสวนผสมก็ขาดทำผลผลิตไม่มีคุณภาพไม่เป็นที่ต้องการของตลาด ปัจจุบันจึงมีการปรับเปลี่ยนเป็นการปลูกปาล์มน้ำมันทดแทน เพราะการทำไรนาสวนผสมไม่สามารถสู้กับต้นทุนได้

7. เลี้ยงกุ้ง การทำนากุ้งในระยะแรกของพื้นที่บ้านบางด้วนเป็นการทำนากุ้งแบบธรรมชาติ ต่อมามีการขยายตัวของนากุ้งมากขึ้น เกษตรกรจึงนำเทคโนโลยีต่างๆ เข้ามาใช้ในการทำนากุ้ง ส่งผลให้การทำนากุ้งได้รับผลตอบแทนดีทั้งในเรื่องของผลผลิตและราคา เริ่มประสบกับปัญหาเรื่องโรคกุ้ง ราคากุ้งตกต่ำ กลุ่มเกษตรกรจึงหยุดเลี้ยงกุ้งและพยายามปรับตัวหาอาชีพอื่นๆ ได้รับการสนับสนุนจากโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง

8. ปลูกยางพารา ในพื้นที่เริ่มปลูกยางพาราเนื่องจากมีกลุ่มนายทุนเข้าไปปลูกและตนก็ไม่มีการทำตาม สำหรับพื้นที่ที่ใช้ปลูกยางพาราเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นที่ดอนไม่ใช่ที่ราบลุ่มน้ำท่วมขัง ทำให้ยางพาราสามารถงอกและเจริญเติบโตได้ดี จนกระทั่งให้ผลผลิตเกิดขึ้น ส่งผลให้ชาวบ้านใกล้เคียงที่มีพื้นที่ดอนเริ่มหันมาปลูกยางพาราเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในปัจจุบัน

9. ปลูกปาล์มน้ำมันปาล์มน้ำมันเริ่มขยายตัวเข้ามาในพื้นที่คงคาล้อมเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2541 โดยการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อทดลองปลูกเป็นแปลงสาธิตซึ่งเกษตรกรที่ปลูกปาล์มคนแรกๆ ในพื้นที่หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งขวัญแก้ว ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่ จำนวน 22 ไร่ ปลูกเมื่อปี พ.ศ. 2541 ซึ่งการปลูกปาล์มดังกล่าวเป็นแปลงสาธิตโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ศึกษาความเป็นไปได้ในการปลูกปาล์มน้ำมัน พื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ดำเนินการโดยศูนย์วิจัยปาล์มน้ำมันสุราษฎร์ธานี สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 7 กรมวิชาการเกษตร โดยหลังจาก พ.ศ.2541ต่อมาการเกษตรเชิงพาณิชย์ได้ขยายตัวอย่างมากในพื้นที่บ้านคงคาล้อมโดยเฉพาะการปลูกปาล์มน้ำมัน

10. ประกอบอาชีพอื่น เช่น เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงปลา เลี้ยงวัว ปลูกอ้อย ขายแรงงาน ปัจจุบันในพื้นที่มีการปลูกปาล์ม 83% โดยอาชีพอื่นนั้นเป็นเพียงอาเสริมที่สร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัวในช่วงของการรอคอยผลผลิตจากปาล์มน้ำมัน

การจัดการที่ดิน / การแบ่งมรดก

ชาวบ้านบ้านบางด้วนในอดีตจะมีการแบ่งที่ดินให้กับลูกๆ เท่าๆกันโดยที่จะเป็นที่นาเกือบทั้งหมด เมื่อก่อนที่ดินที่ได้จับจองกันใช้วิธีแบบชี้เอาว่าผืนนี้ของใคร มีเนื้อที่เท่าไหร่ การแบ่งโซนก็นำเอาไม้มาปักจองเอาไว้ ใช้สืบต่อกันมาเรื่อยๆ โดยแบ่งให้กับลูก หลานและสืบทอดกันมา

ระบบความสัมพันธ์ในรูปแบบเศรษฐกิจกับสังคมภายนอก

ในยุคนี้ยังมีน้อยมาก และกลุ่มที่มีการติดต่อกันจะเป็นกลุ่มผู้มีอิทธิพล หรือผู้ที่มีฐานะทางครอบครัวดี หรือกลุ่มพ่อค้าโรงสีต่างๆ ส่วนชาวบ้านธรรมดาไม่ค่อยมีการติดต่อสัมพันธ์กัน เนื่องจากการเดินทางยังต้องใช้เรือแจว เรือพาย ไปสู่ชุมชนอื่น ระยะเวลาในการเดินทางจะใช้เวลา

เป็นวันหรือข้ามวัน ดังนั้นหากไม่มีภารกิจที่จำเป็น ประชาชนที่อยู่ในฐานะปานกลางและพอมีพอกิน จึงไม่ค่อยมีโอกาสพบปะกับสังคมภายนอก ระบบการผลิตในยุคนี้ ไม่ได้ผลิตเพื่อเศรษฐกิจ แต่เป็นการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนเท่านั้น

การปกครอง

ทางด้านการปกครองของชาวหมู่บ้านบางด้วน เมื่อก่อนใช้การปกครองโดยเลือกนายบ้านและอาสาสมัครดูแลหมู่บ้าน เพราะ เมื่อก่อนมีโจร ชุกชุ่มชาวบ้านจึงได้คัดเลือกผู้นำหมู่เพื่อเป็นการดูแลหมู่บ้าน และต่อมาก็เริ่มมีการคัดเลือกผู้ใหญ่บ้านและอาสาสมัคร การปกครองของชาวบ้านก็จะประกอบไปด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและอาสาสมัคร การปกครองในปัจจุบัน มีหน้าที่ป้องกันและรักษาความปลอดภัย พัฒนาด้านสวัสดิการของชุมชน ให้มีความเป็นอยู่ที่ดี

สรุปด้านบริบทชุมชน ชุมชนบ้านบางด้วน มีสภาพพื้นที่ที่เป็นที่ราบลุ่ม สามารถปรับเปลี่ยนเป็นร่องสวนปาล์มได้ การเปลี่ยนอาชีพเดิมมาเป็นชาวสวนปาล์ม จะมีผลต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านสังคมและด้านสิ่งแวดล้อมส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านวิถีชีวิตอย่างมาก ดังที่กล่าวไปแล้วในเรื่องของบริบทชุมชน อย่างไรก็ตามการปลูกปาล์มน้ำมันถือเป็นอาชีพที่ใหม่สำหรับประชาชนในชุมชน และเป็นอาชีพที่ต้องลองเสี่ยงหากผิดพลาดเท่ากับผิดพลาดถึง 6 ปี ที่เดียว ดังนั้นการตัดสินใจวนการปรับเปลี่ยนอาชีพในครั้งนี้เกษตรกรค่อนข้างมีความรอบคอบและละเอียดกว่าการประกอบอาชีพอื่นๆ โดยจะได้กล่าวในช่วงต่อไป

ประวัติชุมชนบ้านเนินธัมมัง

บ้านเนินธัมมัง ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ตำบลนี้ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.2522 ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอเชียรใหญ่ ระยะทางจากอำเภอเมืองสู่อำเภอเชียรใหญ่ ประมาณ กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 45 นาที ชาวบ้านส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ชาวบ้านเล่าถึงความเป็นมาของบ้านเนินธัมมังให้พวกเราฟังว่า ที่นี่เรียก บ้านเนินธัมมัง เนื่องจากบริเวณหมู่บ้านมีต้นธัมมัง ขึ้นอยู่จำนวนมากโดยพื้นที่บริเวณรอบๆเป็นบริเวณป่าพรุ ป่าเสม็ด สำหรับประวัติความเป็นมาของตำบลแม่เจ้าอยู่หัว กล่าวกันว่า เนื่องจากในอดีตสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชที่ 5 หรือพระเจ้าสีหราช มีอัครมเหสี พระนามว่าแม่เจ้าอยู่หัวพระนางเลือดขาว ทรงประทับอยู่ ณ ตำบลแห่งนี้ ราวปี พศ.1775 ได้ทรงสร้างวัดแม่เจ้าอยู่หัวขึ้น ภายในวัดมีรูปปั้นของแม่เจ้าอยู่หัวพระนางเลือดขาวเป็นที่เคารพบูชาของประชาชนทั่วไป

ตำบลแม่เจ้าอยู่หัวมีหมู่บ้านอยู่ 10 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านคงคาล้อม บ้านบางงู บ้านน้ำบ่อ บ้านท่าดินแดง บ้านเนินธัมมัง บ้านทุ่งขวัญแก้ว บ้านบ่อล้อ บ้านในวัง บ้านบางดี และบ้านบ่อหมู่

และกระทรวงมหาดไทยได้ประกาศยกฐานะจากสภาตำบลเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลแม่เจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2539 ซึ่งปัจจุบันเป็น อบต. ชั้น 5

บ้านเนินธัมมังเป็นหมู่บ้านหนึ่งในจำนวน 10 หมู่บ้าน ของพื้นที่ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งได้ตั้งชื่อตามลักษณะและประวัติของพื้นที่นั้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้ ได้แก่ หมู่ที่ 2 บ้านบางด้วน หมู่ที่ 3 บ้านน้ำบ่อ หมู่ที่ 4 บ้านบ้านท่าดินแดง หมู่ที่ 1 บ้านคงคาล้อม หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งขวัญแก้ว หมู่ที่ 8 บ้านในวัง หมู่ที่ 9 บ้านบางดี หมู่ที่ 10 บ้านบ่อหมู่ และ หมู่ที่ 5 บ้านเนินธัมมัง

ในอดีตบ้านเนินธัมมังเป็นหมู่บ้านที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางด้านทรัพยากร เช่น ป่าไม้เสม็ดที่มีจำนวนมาก สัตว์ป่าที่หลากหลาย เช่น ค่าง ลิง นกนานาชนิด เป็นต้น ประชาชนส่วนที่เข้ามาอยู่เป็นประชาชนที่อพยพ เนื่องจากในพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางด้านทรัพยากรมาก และพื้นที่อยู่ติดกับคลองปากพนัง-ชะอวดที่เอื้อต่อความการเดินทางในอดีต เพราะในอดีตการเดินทางต้องใช้เรือในการสัญจรไปมา พื้นที่ใดที่ตั้งอยู่ริมน้ำจึงได้รับความนิยมในการตั้งบ้านเรือนและชุมชน สำหรับลักษณะความเป็นอยู่ของประชาชนในอดีต กล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

การตั้งบ้านเรือนของชุมชนบ้านเนินธัมมัง

ลักษณะการตั้งบ้านเรือนของชุมชนเนินธัมมังนั้น จากการบอกเล่าของผู้ที่มีอายุในชุมชน และการนับจากอายุของบรรพบุรุษในชุมชนผู้ที่มีอายุมากที่สุด ลักษณะการตั้งบ้านเรือนเป็นการตั้งบ้านเรือนตามวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพ การตั้งบ้านเรือนส่วนมากจะตั้งบ้านเรือนริมน้ำ เพราะการสัญจรไปมาได้สะดวกเมื่อก่อนจะเป็นการสัญจรทางน้ำเพราะยังไม่มีถนน ส่วนมากจะมีการจับจองพื้นที่ริมน้ำ ด้วยเหตุผลที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งรวมทั้งมีการตั้งบ้านเรือนเป็นหย่อมบ้านตามที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น เนื่องจากผู้ที่มาจับจองพื้นที่ทำกินเดิมนั้นต้องการที่ทำกินจำนวนมาก จึงได้จับจองพื้นที่ที่ห่างกัน และเมื่อมีลูกมีหลานก็จะแบ่งที่ดินให้ “วัฒนธรรมของการตั้งบ้านเรือนในภาคใต้จะเป็นการตั้งบานเรือนแบบกระจายตามไร่ นา และสวนของตนเอง” ซึ่งมีลักษณะที่ใกล้เคียงกับชุมชนคงคาล้อม โดยแบ่งเป็นกลุ่มบ้านย่อยได้ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มบ้านเนินธัมมัง การตั้งชื่อบ้านเนินธัมมังเนื่องจากลักษณะพื้นที่เป็นเนินและบริเวณเนินนั้นก็จะมีต้นธัมมังอยู่จำนวนมาก ชาวบ้านในละแวกใกล้เคียงจึงเรียกพื้นที่ชุมชนนี้ว่าชุมชนบ้านเนินธัมมัง

2. กลุ่มบ้านทอนหญ้าครุน เนื่องจากในพื้นที่บริเวณนี้มีหญ้าพื้นบ้านชนิดหนึ่งชาวบ้านเรียกว่าหญ้าครุน เป็นหญ้าที่ชาวบ้านใช้ในการเลี้ยงวัว ซึ่งในหมู่บ้านนี้มีจำนวนมาก สำหรับคำว่าทอนนั้นใช้ในการเรือกพื้นที่ที่มีลักษณะทอดยาวตรงกลางเป็นเนินเรียกกันว่าทอนในบริเวณจะมี

หญ้าครุนอยู่จำนวนมากจึงเรียกหมู่บ้านทอนหญ้าครุน ซึ่งชาวบ้านในละแวกใกล้เคียงจะไปตัดหญ้ามาให้วัวกิน

3. กลุ่มบ้านบางเตย การเรียกชุมชนนี้ว่าบ้านบางเตยนั้นเนื่องจากในพื้นที่นี้มีลักษณะชุมชนที่ตั้งอยู่บริเวณริมลำบาง (ลักษณะคล้ายลำคลองแต่มีขนาดเล็กเป็นสาขาของคลองใหญ่) และบริเวณริมบางจะมีต้นเตยขึ้นอยู่จำนวนมาก จึงเรียกพื้นที่นี้ว่าบ้านบางเตย

4. กลุ่มบ้านทอนยอ สาเหตุที่เรียกว่ากลุ่มบ้านทอนยอนั้นนั้นเนื่องจากพื้นที่ติดกับแม่น้ำมีลักษณะเป็นอ่าวและในพื้นที่บริเวณปากอ่านนั้นเป็นแหล่งทำมาหากินของประชาชนในชุมชนโดยการยกยอจึงเรียกชุมชนบริเวณนี้ว่าชุมชนบ้านทอนยอ

การประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพท่ามกลางอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร บ้านเนินธัมมังเดิมมีความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศอย่างมากลักษณะเป็นพื้นที่ราบเนินสูงหรือที่ดอนล้อมรอบด้วยพรุ และพื้นที่พรุที่มีน้ำท่วมขังตลอดทั้งปี ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของบ้านเนินธัมมังมีความหลากหลายของสภาพพื้นที่ดังกล่าว ส่งผลให้มีความอุดมสมบูรณ์ของพันธุ์ไม้นานาชนิดทั้งพันธุ์ไม้ป่าดงดิบชื้น หรือป่าที่ราบต่ำที่มีไม้ดั้งเดิม ได้แก่ ไม้เสม็ด ไม้ชิง ไม้ตำเสา ไม้ช้างไห้ ไม้หลุมพี ไม้หลาวชะโอน ไม้สะเตียว เป็นต้น นอกจากนี้ในป่าดังกล่าวยังมีสัตว์บกและสัตว์น้ำนานาชนิด ไม่ว่าจะเป็น กระจง กวาง เสือ จระเข้ เป็นต้น ส่วนจำพวกนก ได้แก่ นกเงือก นกหัวขวาน นกกระยาง สัตว์น้ำมีปลาน้ำจืด ซึ่งได้แก่ ปลาดุกลำพัน ปลาดุกดำ ปลาช่อน ปลาหมอ ปลาอีเติ้ง ฯลฯ

ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่บ้านเนินธัมมังในช่วงนี้ ได้กลายเป็นปัจจัยดึงดูดให้ชาวบ้านเข้ามาบุกเบิกพื้นที่เพื่อตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน ตลอดจนเข้ามาใช้ประโยชน์ทรัพยากรในพื้นที่บ้านเนินธัมมัง โดยมีการใช้ทรัพยากรในชุมชนเช่นการตัดไม้เพื่อนำไปใช้สอยและเพื่อการจำหน่าย นอกจากนี้ยังมีการเข้ามาล่าสัตว์ จับปลา นำสัตว์มาเลี้ยงบริเวณที่ราบทุ่งหญ้า และหาของป่า อย่างต่อเนื่อง ชาวบ้านเนินธัมมังในยุคแรกที่เข้ามาจับจองที่ดินทำกินช่วงแรกๆ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรแบบดั้งเดิมเป็นหลัก โดยจะจับจองพื้นที่บริเวณริมแม่น้ำเพื่อทำนา เลี้ยงสัตว์ หาปลา เก็บหาของป่าและตัดไม้เพื่อสร้างที่อยู่อาศัย ตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำมาหากิน จนกระทั่งจำนวนประชากรเริ่มมีปริมาณมากขึ้น พื้นที่ทำการเกษตรมีจำนวนจำกัด ทำให้เกิดการขยายพื้นที่เกษตรไปยังพื้นที่ป่าเรื่อยๆ โดยส่วนใหญ่เป็นเครือญาติหรือรู้จักกัน ในช่วงแรกลักษณะเศรษฐกิจของพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังเป็นแบบการค้าท่ามกลางการผลิตแบบดั้งเดิม ซึ่งข้าวเป็นผลผลิตสำคัญของการส่งออกของพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง เนื่องจากพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังเป็นพื้นที่ที่เหมาะสำหรับการปลูกข้าวและได้เปรียบกว่าการผลิตในพื้นที่อื่นๆ บ้านเนินธัมมังเองก็เช่นกันมีการปลูกข้าวในพื้นจำนวนมากทั้งเป็นการปลูกเพื่อขายและบริโภค แต่ต่อมาเมื่อสภาพดินฟ้าอากาศไม่เหมาะกับการทำนา ทำให้ชาวนาได้รับ

ผลกระทบ ส่งผลให้ชาวบ้านในพื้นที่บ้านเนินธัมมังที่ประกอบอาชีพทำนาบางส่วนเริ่มปรับเปลี่ยนอาชีพ ทำให้เกิดการผลิตของชาวบ้านในบ้านเนินธัมมังแบบหลากหลาย ทั่งนี้เนื่องจากสภาพแวดล้อมด้านระบบนิเวศที่เอื้ออำนวยต่อระบบการผลิตต่างๆ ซึ่งการผลิตที่สำคัญๆ มีดังต่อไปนี้

1. ตัดไม้ การตัดไม้เป็นวิถีชีวิตอย่างหนึ่งของชาวบ้านในชุมชนบ้านเนินธัมมังในยุคนี้ สำหรับไม้ที่ตัดส่วนใหญ่จะตัดไม้เกือบทุกประเภท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะการนำไปใช้ประโยชน์ โดยแหล่งตัดไม้ที่สำคัญของชาวบ้านทั้งในชุมชนและนอกชุมชน ได้แก่ บริเวณที่มีพรรณไม้อุดมสมบูรณ์และมีสัตว์ป่านานาชนิด ซึ่งมีกระจายอยู่ทั่วไปในพื้นที่บ้านเนินธัมมัง ส่วนใหญ่จะเน้นการตัดเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการสร้างบ้านเรือนและที่อยู่อาศัยเป็นหลัก ตลอดจนสร้างเครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ครกตำข้าว ไถ และแอก เป็นต้น นอกจากนี้ก็มีการตัดไม้เพื่อการจำหน่ายบ้าง ส่วนใหญ่จะเดินทางมาตัดไม้ในช่วงหลังฤดูกาลทำนา นั่นก็คือหลังจากการปักดำนาเสร็จ และจะกลับในช่วงก่อนถึงฤดูกาลเก็บเกี่ยวข้าว ทั้งนี้เพื่อจะกลับไปเก็บเกี่ยวข้าว สำหรับไม้ที่นิยมตัดมีทั้งไม้เนื้อแข็งและไม้เนื้ออ่อน เช่น ไม้แสงจันทร์ ไม้สะเตียว ไม้หรอม ไม้ตะเคียน ไม้ตะเคียม และไม้อื่นๆ ทั้งนี้เพื่อความสะดวกและง่ายในการเคลื่อนย้ายลำเลียงทางน้ำ ส่วนไม้เนื้อแข็ง ซึ่งเป็นไม้ที่มีน้ำหนัก เช่น ไม้ตะเคียน เป็นต้น ซึ่งเป็นไม้ที่นิยมใช้ในการสร้างบ้านเรือนและเป็นที่ต้องการของชาวบ้านส่วนใหญ่ แต่ไม้ตะเคียนจะมีปัญหาในเรื่องของการเคลื่อนย้ายและล้าเลียง เนื่องจากเป็นไม้เนื้อแข็งที่มีน้ำหนัก ชาวบ้านจึงใช้วิธีผูกเป็นแพคู่ไปกับไม้ลอยน้ำ สำหรับเรือที่ใช้ในการเดินทางมาตัดไม้จะเป็นเรือแจว

การตัดไม้ของชาวบ้านในยุคนี้ส่วนใหญ่จะใช้เครื่องมือหรือเทคโนโลยีที่ไม่สลับซับซ้อนมากนัก โดยใช้แรงงานคนเป็นหลัก และในการตัดไม้ขนาดของไม้ที่ตัดออกเป็นท่อนๆ จะมีขนาดความยาวไม่ยาวมากจนเกินไป ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการเคลื่อนย้ายและลำเลียง สำหรับเครื่องมือสำคัญๆ ที่ใช้ในการตัดไม้ในขณะนั้น ได้แก่

1. เลื่อยชนิดต่างๆ ซึ่งเลื่อยที่นิยมใช้ในขณะยุคนี้ และเป็นเครื่องมือที่จำเป็นมากในการตัดไม้ ได้แก่ เลื่อยตัด (“เลื่อย 2 มือ” หรือ “เลื่อยบ้อง”) เป็นเลื่อยที่ต้องใช้แรงงานคน 2 คนพร้อมกันในการเลื่อยไม้แต่ละครั้ง ซึ่งเลื่อยตัดจะเหมาะสำหรับการเลื่อยไม้ใหญ่ๆ โดยเฉพาะไม้ซุง ในขณะนั้นเลื่อยตัดเป็นเครื่องมือตัดไม้ที่นิยมใช้กันมากในกลุ่มชาวบ้านที่เข้ามาตัดไม้ เพราะสามารถเลื่อยไม้ใหญ่ๆ ได้ดีกว่าเครื่องมือชนิดอื่นๆ นอกจากนี้ก็มีเลื่อยเฉียง และเลื่อยหูฉลาม เป็นต้น

2. ขวานชนิดต่างๆ ได้แก่ ขวานโค่น ซึ่งใช้สำหรับโค่นไม้ และขวานอีกชนิดหนึ่งที่นิยมใช้ในขณะนั้น ได้แก่ ขวานเจาะมูก ทั้งนี้เนื่องจากขวานเจาะมูกเป็นเครื่องมือที่นำมาใช้ในการเจาะเนื้อไม้ให้มีลักษณะเป็นรู เพื่อที่จะให้สามารถร้อยไม้กับเถาวัลย์หรือย่านเชือกได้ ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการเคลื่อนย้ายไม้ เพราะใช้แรงงานคนเป็นหลักในการเคลื่อนย้าย และไม้ส่วนใหญ่

จะเป็นไม้ที่มีขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่ชาวบ้านที่มาจากภายนอกชุมชนจะนิยมใช้ขวานเจาะมูกมากกว่าชาวบ้านในชุมชน ทั้งนี้เนื่องจากชาวบ้านในชุมชนจะเคลื่อนย้ายไม้ครั้งละไม่มากนัก และในการเคลื่อนย้ายจะนิยมผูกด้วยเถาวัลย์หรือย่านเชือก โดยผูกและเคลื่อนย้ายเป็นท่อนๆ เนื่องจากพื้นที่อยู่ไม่ไกลมากนัก หรือบางครั้งก็ผูกเป็นแพหากต้องเคลื่อนย้ายและลำเลียงไม้โดยล่องไปตามกระแสน้ำ

นอกจากเครื่องมือทั้ง 2 ประเภทแล้วยังมีเครื่องมือชนิดอื่นๆ อีก เช่น ลิ่ม และพร้า เป็นต้น แต่การที่มีข้อจำกัดในเรื่องของเครื่องมือที่ใช้ในการตัดไม้และการลำเลียงไม้ จึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของทรัพยากรไม้ในป่าพรุให้ยังคงมีปริมาณไม้เหลืออยู่ค่อนข้างมาก

2. ทำนา ชาวบ้านเนินธัมมังที่อพยพเข้ามาในช่วงแรกๆ เกือบทุกครัวเรือนส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งทรัพยากรน้ำและดิน ทำให้สามารถทำนาปลูกข้าวได้ผลผลิตดี โดยการทำนาในช่วงนี้เป็นการทำนาแบบดั้งเดิมที่อยู่บนพื้นฐานของการจัดการภายในครัวเรือนเป็นสำคัญ ทำนาจะทำปีละ 1 ครั้ง เป็นการทำนาหยามหรือนาปีที่ใช้แรงงานคนและสัตว์เป็นหลัก ซึ่งเป็นลักษณะของการทำ “นาหว่าน” โดยอาศัยน้ำฝนในการทำนา และอิงอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศ สำหรับการบุกเบิกพื้นที่เพื่อการทำนาในอดีตขึ้นอยู่กับกำลังความสามารถของแต่ละครัวเรือน ว่าจะสามารถจับจองพื้นที่ได้มากน้อยเพียงใด นอกจากนี้ในบางครั้งหากใครจะบุกเบิกพื้นที่เพื่อทำนา เพื่อนบ้านในละแวกใกล้เคียงก็จะมาช่วยกันบุกเบิกและถางป่าเพื่อให้เป็นพื้นที่นา ซึ่งเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันที่อยู่บนฐานของความสัมพันธ์มิใช้การจ้างหรือการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์แต่อย่างใด ส่วนการไถนาจะใช้แรงงานคนและวัวเป็นหลัก ไม่ค่อยมีการใช้แรงงานควาย เนื่องจากในขณะนั้นการเลี้ยงควายในชุมชนเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยุ่งยากและลำบากเมื่อเทียบกับการเลี้ยงวัว ดังนั้นในยุคนี้การใช้แรงงานสัตว์ในการทำนาจึงเป็นการใช้แรงงานวัวเป็นหลัก โดยเฉพาะในการไถนา โดยชาวบ้านจะมีการยืมวัวซึ่งกันและกันสำหรับใช้ในการไถนา เนื่องจากวัวที่มีอยู่ในชุมชนในขณะนั้นมีอยู่จำนวนน้อยและมีชาวบ้านเพียงไม่กี่คนเท่านั้นที่มีวัวอยู่ในความครอบครอง สำหรับแอกคันไถที่ใช้ในการไถนาก็จะทำมาจากไม้เนื้อแข็งที่มีอยู่ทั่วไปในพื้นที่บ้านเนินธัมมังหรือระแวกใกล้เคียง ด้านพันธุ์ข้าวที่ปลูกจะเป็นข้าวพันธุ์พื้นเมืองซึ่งส่วนใหญ่จะเป็น “ข้าวหนัก” เช่น ข้าวสีรัก และข้าวลูกลาย เป็นต้น โดยส่วนใหญ่จะใช้ระยะเวลาตั้งแต่เริ่มปลูกจนกระทั่งเก็บเกี่ยวนานประมาณ 6-8 เดือน ด้านการเก็บเกี่ยวยังคงใช้แรงงานภายในครัวเรือนและภายในชุมชนเป็นหลักโดยใช้ “แกะ” เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บเกี่ยวข้าว โดยจะเก็บทีละรวงแล้วนำมารวมกันเป็น “เรียง” ส่วนการแปรรูปข้าวเปลือกเป็นข้าวสาร ชาวบ้านจะนำเรียงข้าวมานวดด้วยเท้าเพื่อให้เมล็ดข้าวหลุดจากรวงข้าว สำหรับเมล็ดข้าวที่หลุดออกจากรวงข้าวดังกล่าวก็จะกลายเป็น “ข้าวเปลือก” และในการแปรรูปข้าวเปลือกเป็นข้าวสารชาวบ้านจะใช้วิธีการตำด้วย

"ครกตำข้าว" หรือสีด้วย "ครกสีมือ" ซึ่งครกตำข้าวและครกสีมือดังกล่าวจะทำมาจากไม้เนื้อแข็งที่มีอยู่ทั่วไปในพื้นที่ โดยครกตำข้าวจะทำมาจากไม้หลุมพอ และไม้ยาง เป็นต้น ส่วนสากตำข้าวก็จะทำมาจากไม้หว้าหิน และไม้เทียะ เป็นต้น ส่วนครกสีข้าวหรือครกสีมือชาวบ้านจะนิยมใช้ไม้หรอมในการทำฟันครกสีข้าว และจะใช้ไม้ไผ่ในการขัดทำครกสีข้าว เป็นต้น

อย่างไรก็ตามสำหรับการผลิตข้าวในยุคนี้เป็นการผลิตเพื่อบริโภคภายในครัวเรือนเป็นหลัก และจะเก็บข้าวเปลือกส่วนหนึ่งไว้สำหรับทำเมล็ดพันธุ์เพื่อปลูกในฤดูกาลต่อไป โดยชาวบ้านส่วนใหญ่เกือบทุกครัวเรือนจะนิยมแบ่งข้าวที่ได้ออกเป็น 2 ส่วน โดยส่วนแรกจะเก็บไว้เพื่อการบริโภคภายในครัวเรือนและอีกส่วนหนึ่งจะเก็บไว้เพื่อทำเมล็ดพันธุ์เพื่อปลูกในปีต่อไป แต่อย่างไรก็ตามพบว่าในชุมชนยังมีการหยิบยืมข้าวเปลือกและข้าวสารจากเพื่อนบ้านเพื่อนำไปบริโภคภายในครัวเรือนอีกด้วย สำหรับการหยิบยืมข้าวเปลือกและข้าวสารจากเพื่อนบ้านจะเกิดขึ้นในกรณีที่บางครัวเรือนมีเหตุจำเป็นที่ทำให้ไม่สามารถทำนาได้ในฤดูกาลนั้นๆ จึงมีการหยิบยืมข้าวเปลือกหรือข้าวสารจากเพื่อนบ้านเพื่อนำไปบริโภคและจะมีการคืนให้ในภายหลังจากที่ทำนาได้ผลผลิตแล้วในฤดูกาลต่อไป ด้านผลผลิตข้าวพบว่าการทำนาในยุคนี้ให้ผลผลิตสูง

3. หาปลาและสัตว์น้ำ ในช่วงนี้พื้นที่บริเวณบ้านเนินธัมมังมีความอุดมสมบูรณ์ มีทั้งแม่น้ำปากพนังไหลผ่านชุมชน และลำบางต่างๆที่ไหลในพื้นที่ ซึ่งเป็นสายน้ำหรือลำน้ำที่เป็นแหล่งรวมของปลาและสัตว์น้ำนานาชนิดที่มีอยู่อย่างชุกชุมอีกด้วย นอกจากนี้ในช่วงฤดูแล้งจะเกิด เป็นแอ่งน้ำขนาดเล็กที่มีน้ำขังอยู่ปริมาณไม่มากนักและมีอยู่ทั่วไปในพื้นที่นาข้าว บริเวณลุ่มน้ำในชุมชน สำหรับปลาและสัตว์น้ำจืดที่ขึ้นชื่อของบ้านเนินธัมมังในช่วงนี้คือ กุ้งก้ามกราม และปลาน้ำจืดโดยเฉพาะปลาดุกลำพัน เป็นต้น การหาปลาและจับสัตว์น้ำ โดยทั่วไปชาวบ้านส่วนใหญ่จะนิยมหาในเม ในมาบ และในบาง ซึ่งมีอยู่ทั่วไปในพื้นที่ ตลอดจนจากลำคลองและสายน้ำต่างๆ สำหรับการหาปลาและจับสัตว์น้ำของชาวบ้าน ส่วนใหญ่เน้นการผลิตและบริโภคภายในครัวเรือน และหากเหลือก็จะมีการแบ่งปันและแจกจ่ายในหมู่เครือญาติ และเพื่อนบ้าน นอกจากนี้ก็จะมีการแลกเปลี่ยนสิ่งของกับชุมชนอื่นๆ บ้างในบางครั้ง

ด้านแรงงานที่ใช้ในการหาปลาและจับสัตว์น้ำมีทั้งแรงงานผู้หญิงและแรงงานผู้ชาย แต่โดยส่วนใหญ่แล้วจะเน้นแรงงานผู้ชายเป็นหลัก ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการหาปลาและจับสัตว์น้ำจะเป็นเครื่องมือที่เรียบง่ายไม่มีความสลับซับซ้อน ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการหาปลาในขณะนั้น ได้แก่ เบ็ด ซั้ง และไซ เป็นต้น ส่วนพาหนะที่สำคัญที่ใช้ในการหาปลา ได้แก่ เรือ ชาวบ้านในชุมชนมีเรือใช้เกือบทุกครัวเรือน เรือได้มาโดยการขุดจากต้นไม้ทั้งท่อนขึ้นเป็นลำเรือ ซึ่งในการทำเรือจะมีการช่วยกันหลายๆ คนโดยเฉพาะคนที่มีความรู้ด้านช่าง ซึ่งส่วนใหญ่จะนิยมใช้ไม้ตะเคียน เนื่องจาก

เป็นไม้ที่มีความคงทนและไม่ผุง่าย สำหรับวิธีการหาปลาของชาวบ้านจะใช้วิธีการที่หลากหลาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับช่วงฤดูกาลด้วย สำหรับวิธีการหาปลาของชาวบ้านในยุคนี้มีวิธีการ ดังต่อไปนี้

3.1 การจับปลาด้วยมือเปล่า หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า "งมปลา" เป็นวิธีการหาปลาที่มีมาตั้งแต่อดีตและสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน เป็นวิธีที่ไม่ต้องใช้เครื่องมือใดๆ ในการหาปลา เพียงแต่อาศัยความสามารถและความชำนาญเท่านั้น วิธีการดังกล่าวจะใช้ในการหาปลาตามหนอง คลอง บึง ที่มีปริมาณน้ำไม่มากนัก การจับปลาด้วยมือเปล่าผู้จับสามารถทำได้ทั้งแบบเดี่ยวและแบบกลุ่ม หากจับแบบกลุ่มเมื่อได้ปลามาก็จะมีการนำปลามาแบ่งกัน (อย่างไรก็ตามวิธีการจับปลาด้วยมือเปล่าหรือการงมปลาดังกล่าว ไม่นิยมใช้ตามแหล่งน้ำที่มีปลาปริมาณน้อย เนื่องจากจะจับได้ยาก และที่สำคัญการจับปลาด้วยวิธีนี้จะไม่นิยมใช้กับปลาตัวที่มีขนาดเล็กหรือปลาตัวเล็กตัวน้อย)

3.2 การทงปลา (ใช้เบ็ดตกปลาปักทิ้งไว้) เป็นวิธีการหาปลาที่ไม่นิยมใช้ในช่วงฤดูน้ำหลาก เนื่องจากกระแสน้ำจะมีความแรงทำให้ไม่สามารถที่จะทงปลาได้ สำหรับวิธีการดังกล่าวเป็นวิธีการหาปลาที่ต้องอาศัยเครื่องมือชนิดหนึ่ง นั่นก็คือ "เบ็ด" โดยใช้เบ็ดผูกกับคันเบ็ดแล้วเกี่ยวเหยื่อเพื่อล่อให้ปลามากินเพื่อปลาจะได้ติดเบ็ด โดยล่อทิ้งไว้แล้วค่อยมาดู หรือที่เรียกว่า "ทงเบ็ด" สำหรับการทงเบ็ดเป็นภูมิปัญญาอย่างหนึ่งของชาวบ้าน ซึ่งเป็นเครื่องมือประเภทแรกๆ ที่ใช้ในการจับปลา โดยมีการนำสายเบ็ดมาผูกติดกับคันเบ็ดที่ประดิษฐ์จากลำไม้ไผ่เล็กๆ หรือไม้ไผ่ผ่าซีก และจากต้นหญ้าราโพซึ่งมีอยู่ทั่วไปในพื้นที่บ้านเนินธัมมัง มีขนาดความยาวประมาณ 2 เมตร หรือที่เรียกว่า "คันเบ็ด" ซึ่งมีทั้งคันตรงและคันงอ (คันกู้) แล้วนำไปปักลงบนพื้นดิน โดยให้ตั้งทำมุมกับพื้นประมาณ 45 องศา ทั้งนี้เพื่อให้คันเบ็ดมีความยืดหยุ่น เมื่อปลามาติดเบ็ดจะได้ไม่หลุด สำหรับเหยื่อที่นำมาใช้ในการทงเบ็ดขึ้นอยู่กับชนิดของปลาที่ต้องการจะจับ เช่น หากเป็นปลาดุกลำพันหรือปลาช่อน ก็จะใช้เหยื่อจำพวกหอยโข่งสดและปลาเล็กปลาน้อย เป็นต้น และหากเป็นปลาดุกเหยื่อที่ใช้ก็จะเป็นตัวแมลงเม่าจอมปลวก และไส้เดือน เป็นต้น

3.3 การตกปลา สำหรับวิธีการดังกล่าวมีลักษณะบางอย่างที่คล้ายกับการทงปลา นั่นก็คือเป็นวิธีการที่ต้องใช้เบ็ดและเหยื่อเช่นเดียวกันกับการทงปลา เพียงแต่มีวิธีการและลักษณะบางอย่างแตกต่างออกไปเท่านั้น สำหรับการตกปลา หรือที่เรียกว่า "ตกเบ็ด" ลักษณะของคันเบ็ดจะยาวทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมที่ผู้ประดิษฐ์คันเบ็ดแต่ละคนจะเป็นผู้กำหนด คันเบ็ดส่วนใหญ่จะทำมาจากวัสดุที่มีอยู่ในพื้นที่เช่นเดียวกับการทำเบ็ดทง ส่วนใหญ่จะนิยมใช้กิ่งไม้ และไม้ไผ่ในการทำเบ็ดตกปลา นอกจากนี้ยังมีการตกปลาไหล โดยใช้เบ็ดที่มีคันพลิ้ว เพื่อให้สามารถหย่อนเบ็ดลงไปในรูที่ปลาไหลอาศัยอยู่ได้ในช่วงฤดูแล้ง หรือที่เรียกว่า "การยอนไหล" แต่อย่างไรก็ตามปัจจุบันการจับปลาไหลด้วยวิธีการดังกล่าวไม่ค่อยเป็นที่นิยมมากนัก

3.4 การดักไซหรือการจมไซ เป็นวิธีการหาปลาที่ใช้ได้ตลอดทั้งปีไม่ว่าจะเป็นช่วงฤดูน้ำหลากหรือฤดูแล้ง และเป็นวิธีการที่นิยมใช้กันมากในพื้นที่เนินธัมมัง สำหรับวิธีการดังกล่าวต้องอาศัยเครื่องมือชนิดหนึ่ง นั่นก็คือ "ไซ" โดยจะมีการวางไซไว้ตามซอกหรือริมตลิ่งดู คลอง หนอง บึง เพื่อให้ปลาเข้ามาอยู่ในไซ สำหรับไซนอกจากจะใช้ในการดักปลาแล้ว ยังเป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับดักเต่า ปูนา และปลาไหลอีกด้วย

นอกจากการจับปลาและสัตว์น้ำโดยวิธีการต่างๆ ดังกล่าวแล้วยังมีวิธีการจับปลาและสัตว์น้ำโดยวิธีอื่นๆ อีก เช่น การช้อนปลา การวิดปลา และการใช้โพงพาง เป็นต้น ส่วนการจับกุ้งก้ามกรามชาวบ้านจะใช้วิธีการราวเบ็ด หรือที่เรียกว่า "ราวเบ็ดกุ้ง" โดยใช้ตาปูขนาดเล็กมาผู้ติดกับเชือกให้เป็นราว แล้วใช้เหยื่อซึ่งได้แก่ "เนื้อมะพร้าวแก่" เสียบไว้ที่ตาปู หลังจากนั้นก็จะใช้เรือเพื่อนำราวเบ็ดไปปล่อยลงในน้ำเพื่อให้กุ้งก้ามกรามมาติดเบ็ด โดยส่วนใหญ่ในการวางราวเบ็ดกุ้งก้ามกรามจะไปด้วยกัน 2 คน โดยคนหนึ่งจะนั่งท้ายเรือเพื่อทำหน้าที่พายเรือ ส่วนอีกคนหนึ่งจะนั่งหัวเรือเพื่อคอยปล่อยราวเบ็ด

4. ถอนกระจูด การใช้ประโยชน์จากกระจูดในพื้นที่บ้านเนินธัมมังมีค่อนข้างน้อย โดยชาวบ้านส่วนใหญ่ในชุมชนถอดกระจูดมาเพื่อทำผลิตภัณฑ์ต่างๆ เพื่อการใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะการสานเสื่อปูนอนและเสื่อปูนั่ง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นงานของผู้หญิงเป็นหลัก

5. การผลิตอื่นๆ ในพื้นที่บ้านเนินธัมมังนอกจากที่กล่าวมาแล้ว พบว่าการผลิตที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งในขณะนั้น ได้แก่ การหาของป่า เช่น น้ำผึ้ง มดแดง เห็ด ผักและผลไม้ป่า ตลอดจนสัตว์ป่านานาชนิด สำหรับการเข้าไปหาของป่าและสัตว์ป่าของชาวบ้านในชุมชนจะมีการไปหาทั้งแบบเดี่ยวและแบบกลุ่ม ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นบทบาทหน้าที่ของผู้ชายเป็นหลัก ส่วนใหญ่จะเข้ามาหาของป่าควบคู่กับการเข้ามาตัดไม้ สำหรับผลผลิตที่ได้จากการหาของป่าส่วนใหญ่จะนำไปบริโภคภายในครัวเรือน หรือเพื่อเลี้ยงตนเอง เป็นหลัก มิใช่เพื่อการจำหน่ายแต่อย่างใด นอกจากนี้การผลิตอื่นๆ ในพื้นที่ชุมชนพรุคลองค็องยังมีการเลี้ยงสัตว์ เช่น วัว ไก่ และ การปลูกผัก เป็นต้น โดยการผลิตดังกล่าวเป็นการผลิตเพื่อบริโภคภายในครัวเรือนเป็นหลัก และไม่มีความโดดเด่นเมื่อเทียบกับการผลิตอื่นๆ

อาชีพที่หน่วยงานเข้ามาส่งเสริมและอาชีพที่เกิดขึ้นใหม่

เมื่อปี พ.ศ. 2536 สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมพสกนิกรบ้านเนินธัมมัง หมู่ที่ 5 ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ทรงทราบถึงความทุกข์ยากของราษฎร เกี่ยวกับปัญหาน้ำท่วมขัง สภาพดินและน้ำเปรี้ยว รวมทั้งปัญหาการประกอบอาชีพด้านการเกษตรไม่ได้ผล จึงทรงมีพระราชเสาวนีย์ให้จัดตั้งโครงการศิลปาชีพ

บ้านเนินธัมมังขึ้น เมื่อ ปี พ.ศ. 2537 เพื่อเป็นการส่งเสริมราษฎรในพื้นที่ให้มีอาชีพเสริมตลอดจนการอนุรักษ์พื้นที่ป่าพรุ และในปีเดียวกัน อย่างไรก็ตามหลังจากการเสด็จเยี่ยมพสกนิกรของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เมื่อปี พ.ศ.2536 ได้ส่งผลให้หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามาให้การส่งเสริมและสนับสนุนด้านต่างๆ โดยในปี พ.ศ. 2538 ได้มีการจัดทำแผนการดำเนินงานโครงการพัฒนาที่ดินเปรี้ยวจัด อันเนื่องมาจากพระราชดำริขึ้น ณ พื้นที่หมู่ที่ 5 บ้านเนินธัมมัง ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว นอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2538 – 2540 กรมชลประทาน (โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาปากพนัง / สำนักงานจัดรูปที่ดินนครศรีธรรมราช) ได้ก่อสร้างคันกั้นน้ำพร้อมระบบส่งน้ำและระบบระบายน้ำในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่บ้านเนินธัมมัง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน 1,900 ไร่ เพื่อป้องกันน้ำท่วมในพื้นที่และป้องกันน้ำทะเลหรือน้ำกร่อยเข้าสู่พื้นที่จำนวน 1,900 ไร่ ตลอดจนเพื่อช่วยให้เกิดการเพิ่มประสิทธิภาพในการประกอบอาชีพการเกษตรในพื้นที่มาก ในยุคก่อนๆ จะเป็นการเพาะปลูกที่เน้นการเพาะปลูกผัก และข้าว เป็นหลัก โดยเฉพาะการเพาะปลูกผักเป็นการเพาะปลูกเพื่อการบริโภคภายในครัวเรือนและหากเหลือจากการบริโภคก็มีการนำออกจำหน่ายบ้าง แต่ในยุคนี้ได้มีการเพาะปลูกพืชชนิดใหม่ที่สำคัญเกิดขึ้นในพื้นที่ นั่นก็คือการปลูกพืชพาณิชย์ที่เน้นการปลูกเพื่อการจำหน่ายผลผลิตเป็นหลัก โดยอิงอยู่กับระบบกลไกการตลาด และระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ซึ่งการปลูกพืชที่สำคัญๆ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการผลิตที่เกิดขึ้นใหม่ในยุคนี้ ได้แก่ การปลูกยางพารา การปลูกปาล์มน้ำมัน และการปลูกอ้อยคั้นน้ำ ตลอดจนการปลูกบัวบก

1. ปลูกยางพารา สำหรับการปลูกยางพาราในช่วงแรก เริ่มปลูกโดยชาวบ้านในพื้นที่สำหรับพื้นที่ที่ใช้ปลูกยางพาราเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นที่ดอนไม่ใช่ที่ราบลุ่มน้ำท่วมขัง ทำให้ยางพาราสามารถงอกและเจริญเติบโตได้ดี จนกระทั่งให้ผลผลิตเกิดขึ้น ส่งผลให้ชาวบ้านบางส่วนหันมาปลูกยางพาราเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะในปัจจุบัน

2. ปลูกปาล์มน้ำมัน ปาล์มน้ำมันเริ่มขยายตัวเข้ามาในพื้นที่เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2540 โดยการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อทดลองปลูกเป็นแปลงสาธิตซึ่งเกษตรกรที่ปลูกปาล์มคนแรกๆ ในพื้นที่หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งขวัญแก้ว ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่ จำนวน 22 ไร่ ปลูกเมื่อปี พ.ศ. 2541 แปลงดังกล่าวเป็นแปลงสาธิตโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ศึกษาความเป็นไปได้ในการปลูกปาล์มน้ำมัน พื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ดำเนินการโดยศูนย์วิจัยปาล์มน้ำมันสุราษฎร์ธานี สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 7 กรมวิชาการเกษตร โดยหลังจากยุคนี้ต่อมาการเกษตรเชิงพาณิชย์ได้ขยายตัวอย่างมากในพื้นที่โดยเฉพาะการปลูกปาล์มน้ำมัน

3. ปลูกอ้อยคั้นน้ำ เมื่อประมาณปี พ.ศ.2534-2535 ชาวบ้านในพื้นที่หมู่ที่ 5 บ้านเนินธัมมัง เริ่มมีการนำอ้อยเข้ามาปลูกในพื้นที่เป็นครั้งแรก โดยคนแรกที่นำเข้ามาปลูกได้แก่ นายรับ ขุนทองมี และตามด้วยนางแดง ชูศรีอรัญ ซึ่งเป็นอ้อยพันธุ์พื้นเมือง จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ. 2536 ได้เริ่มมีการปลูกอ้อยพันธุ์สุพรรณบุรี 50 ซึ่งเป็นอ้อยสำหรับคั้นน้ำ โดยได้รับพระราชทานหน่อพันธุ์มาจากสมเด็จพระนางเจ้าบรมราชินีนาถ โดยนางสั้น มาแก้ว เป็นผู้เริ่มนำมาปลูก และต่อมาได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในพื้นที่ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว หมู่ที่ 5 บ้านเนินธัมมัง เนื่องจากอ้อยพันธุ์สุพรรณบุรี 50 เป็นพันธุ์ที่สามารถปลูกและเจริญเติบโตได้ดีทั้งในสภาพพื้นที่ดอนและพื้นที่ลุ่ม ซึ่งเป็นพันธุ์ที่เหมาะกับสภาพพื้นที่สำหรับการปลูกอ้อยดังกล่าวชาวบ้านจะเป็นผู้ลงทุนปลูกเอง และจะมีพ่อค้าแม่ค้ามารับซื้อเพื่อนำไปคั้นเป็นน้ำอ้อยสดจำหน่าย โดยการซื้อขายอ้อยระหว่างชาวบ้านกับพ่อค้าแม่ค้า จะเป็นการซื้อแบบเหมาสวน โดยคิดเป็นกิโลกรัม

4. ปลูกบัวบก สำหรับการผลิตที่เกิดขึ้นใหม่ในยุคนี้ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง ได้แก่ การปลูกบัวบก เพื่อการจำหน่าย ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า "บัวบกเกษตร" หรือ "บัวบกพันธุ์" ซึ่งเริ่มมีการปลูกอย่างแพร่หลายในพื้นที่บ้านเนินธัมมัง การปลูกบัวบกใช้ระยะเวลาตั้งแต่เริ่มปลูกจนกระทั่งเก็บเกี่ยวผลผลิต ประมาณ 45 วัน ประกอบกับการปลูกบัวบกใช้พื้นที่ในการเพาะปลูกไม่มาก ชาวบ้านที่มีที่ดินจำนวนจำกัดจึงสามารถประกอบอาชีพดังกล่าวได้ สำหรับการซื้อขายบัวบกจะมีพ่อค้าแม่ค้าเข้ามารับซื้อ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นพ่อค้าคนกลางในภาคการเกษตร

5. ทอผ้า เป็นอีกอาชีพหนึ่ง ซึ่งเป็นการผลิตรูปแบบใหม่ที่ชาวบ้านเนินธัมมังไม่เคยผลิตมาก่อน และเป็นการผลิตที่ไม่อิงอยู่กับฐานทรัพยากรในชุมชน โดยการทอผ้า เป็นการผลิตที่เกิดขึ้นในรูปแบบของกลุ่มอาชีพ ซึ่งมีการรวมกลุ่มในนาม "กลุ่มทอผ้าเนินธัมมัง" โดยกลุ่มดังกล่าวได้รวมตัวขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2537 หลังจากที่สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมพสกนิกรบ้านเนินธัมมัง หมู่ที่ 5 ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช และทรงทราบถึงความทุกข์ยากของราษฎร หลังจากนั้นได้ให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง จัดอบรมอาชีพเสริมให้กับชุมชน โดยได้จัดตั้งกลุ่มอาชีพขึ้น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มปักผ้าด้วยมือ กลุ่มกระจูด และกลุ่มทอผ้า โดยเปิดรับสมาชิกเข้าอบรมกลุ่มละ 20 คน และได้ให้ผู้ชำนาญการในด้านต่างๆ ดังกล่าวเข้ามาให้ความรู้กับชาวบ้าน โดยเลือกพื้นที่ หมู่ที่5 บ้านเนินธัมมัง เป็นศูนย์กลางในการทำการแต่ละกลุ่ม ซึ่งผลปรากฏว่าหลังจากดำเนินการได้เพียงระยะเวลาหนึ่ง กลุ่มปักผ้าด้วยมือไม่สามารถดำรงอยู่ได้จึงต้องยุบลง เหลือเพียง 2 กลุ่มเท่านั้น โดยได้สร้างที่ทำการศูนย์ชั่วคราวขึ้น ณ พื้นที่หมู่ที่ 5 บ้านเนินธัมมัง เพื่อเป็นศูนย์กลางประสานงานและรวมกลุ่มทอผ้า ทั้งนี้เนื่องจากหากต้องแยกย้ายไปทอผ้าที่อื่นๆ จะมีปัญหาในเรื่องของการเคลื่อนย้ายอุปกรณ์เนื่องจากมีขนาดใหญ่

การจัดการที่ดิน / การแบ่งมรดก

บ้านเนินธัมมังในอดีตจะมีการแบ่งที่ดินให้ญาติและลูกๆ โดยมีการจัดสรรพื้นที่เท่าๆกัน ซึ่งที่ดินส่วนใหญ่เป็นที่นาข้าวเกือบทั้งหมด เมื่อก่อนที่ดินที่ได้จับจองกันใช้วิธีแบบชี้เอาว่าผืนนี้ของใคร มีเนื้อที่เท่าไหร่ การแบ่งโซนก็นำเอาไม้มาปักจองเอาไว้ ใช้สืบต่อกันมาเรื่อยๆโดยแบ่งให้กับลูก หลานและสืบทอดกันมา จากการแบ่งพื้นที่แบบใช้ไม้ปักก็เข้าสู่การแบ่งสรรที่ดิน โดยที่ทางรัฐแบ่งให้ ชาวบ้าน แต่ปัจจุบันนี้ก็ เริ่มใช้โฉนดที่ดิน แต่ก็ยังไม่ 100% เพราะยังมีพื้นที่ของรัฐยังมีการตรวจสอบที่ดินของชาวบ้าน

ระบบความสัมพันธ์ในรูปแบบเศรษฐกิจกับสังคมภายนอก

ลักษณะความเป็นอยู่ในชุมชนเป็นลักษณะความเป็นอยู่อย่างเครือญาติ โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มตามฐานะทางครอบครัว หรือกลุ่มพ่อค้าโรงสีต่างๆ ส่วนชาวบ้านธรรมดาไม่ค่อยมีการติดต่อสัมพันธ์กัน เนื่องจากการเดินทางยังต้องใช้เรือแจว เรือพาย ไปสู่ชุมชนอื่น ระยะเวลาในการเดินทางจะใช้เวลาเป็นวันหรือข้ามวัน ดังนั้นหากไม่มีภารกิจที่จำเป็น ประชาชนที่อยู่ในฐานะปานกลางและพอมีพอกิน จึงไม่ค่อยมีโอกาสพบปะกับสังคมภายนอก ระบบการผลิตในยุคนี้ ไม่ได้ผลิตเพื่อเศรษฐกิจแต่เป็นการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนเท่านั้น

การปกครอง

ทางด้านการปกครองของชาวหมู่บ้านเนินธัมมัง เมื่อก่อนใช้การปกครองโดยเลือกนายบ้านและอาสาสมัครดูแลหมู่บ้าน เพราะ เมื่อก่อนมีโจร ชุกชุมชาวบ้านจึงได้คัดเลือกผู้นำหมู่เพื่อเป็นการดูแลหมู่บ้าน และต่อมาก็เริ่มมีการคัดเลือกผู้ใหญ่บ้านและอาสาสมัคร การปกครองของชาวบ้านก็จะประกอบไปด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและอาสาสมัคร การปกครองในปัจจุบัน มีหน้าที่ป้องกันและรักษาความปลอดภัย พัฒนาด้านสวัสดิการของชุมชน ให้มีความเป็นอยู่ที่ดี

ภาคผนวก ข

แบบตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาจากนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญการปลูกปาล์ม

รูปแบบเตรียมแปลงปลูกปาล์มจากการทดสอบของเกษตรกร

1. แปลงแบบดินตัน แปลงดินตันหมายถึงแปลงปลูกที่ไม่มีการขุดร่อง ปลูกในพื้นที่ที่ถางให้เตียน แล้วขุดหลุมปลูกตามแนวระยะห่าง ระยะชิดเพื่อไม่ให้ใบปาล์มเบียดชนกัน การปลูกแบบนี้ต้น ไม่ต้องจ้างรถขุดทำให้ประหยัดต้นทุนต่อไร่มากพอสมควร เกษตรกรได้ทดลองปลูกแบบดินตัน 6-10 ต้น พบว่าจะมีอาการต้นปาล์มนั่งมาก หลังจากปีที่ 4 การออกผลไม่ดีเท่าที่ควร ประกอบกับเมื่อถึงช่วงน้ำท่วม การระบายน้ำไม่ดีเท่าที่ควรทำให้รากเน่าและต้นเฉาตายไปมาก

ผลการปลูกแบบดินตันออกมาไม่ดีเท่าที่ควร แม้ว่าต้นทุนการผลิตจะต่ำ แต่ผลที่ได้น้อยกว่าแปลงแบบอื่นค่อนข้างมาก ผลที่ได้รับไม่คุ้ม เพราะมีปัญหาเรื่องการระบายน้ำเมื่อท่วมขังต้นปาล์มต้องการน้ำมากเมื่อน้ำไม่พอทำให้ปาล์มนั่ง (ไม่สูงไม่โต) ผลผลิตออกน้อย โรคมากกว่าแปลงแบบอื่นๆ

2. แปลงแบบสาดร่อง เป็นแปลงปลูกที่ใช้รถไถไถปาดพื้นที่ โดยพลิกดินจากด้านข้างเข้าหากันให้กลายเป็นเนินมีร่องน้ำสองข้าง ซึ่งร่องน้ำจะช่วยในการระบายน้ำได้ดี แต่ไม่สามารถกักเก็บน้ำไว้ในร่องได้ การปลูกปาล์มที่กลางร่องสวนทำให้พื้นที่บริเวณโคนต้นสูงกว่าขอบร่อง การลงทุนแปลงแบบนี้ต้นทุนสูงกว่าดินตัน แต่เมื่อเทียบกับแบบอื่นๆ แล้วถือว่าต่ำ เพราะค่ารถไถเพียงครั้งเดียวต่อไร่ไม่สูงมากนัก และสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว

ผลการปลูกแบบสาดร่อง ต้นปาล์มโตในระยะแรกได้ดี แต่พออายุเกิน 3 ปี ต้นปาล์มจะมีอาการนั่ง ไม่ค่อยสูงเท่าที่ควร อาจจะเป็นเพราะปาล์มได้น้ำไม่เต็มที่ เมื่อผลผลิตออกทะลายปาล์มจะเล็ก น้ำหนักทะลายน้อย การกินปุ๋ยมากพอสมควรจึงจะทำให้ต้นโตตามขนาดที่ควรจะเป็น เกษตรที่ปลูกปาล์มในรูปแบบของแปลงสาดร่องส่วนใหญ่ไม่ค่อยพอใจในผลผลิต และตั้งใจว่าถ้าจะปลูกใหม่ จะไม่ใช้วิธีการสาดร่อง และพบว่าหลายคนได้ลงทุนจ้างรถขุดมาขุดร่องให้ลึกปรับสภาพจากแบบสาดร่องเป็นแบบยกร่องแทน

3. แปลงยกร่องขนาด 13 (13 X 3 เมตร) เป็นแปลงที่เกษตรกรส่วนหนึ่งพัฒนามาจากคำแนะนำของนักวิชาการเกษตร ที่แนะนำให้ขุดร่อง 15 X 3 เมตร โดยมีแนวความคิดว่า ที่ดินมีไม่มากนัก หากทำแปลงให้เล็กลงนิดหนึ่งก็จะได้พื้นที่ปลูกมากขึ้น แต่เพื่อความรอบคอบได้ทดลองวัดความยาวของทางปาล์มในแปลงสาธิต และแปลงของพื้นที่อื่นๆ มาคำนวณดู แล้วเกิดความเชื่อมั่นว่าร่องขนาด 13 เมตร ก็จะไม่มีปัญหาจึงทดลองทำแปลงขนาดนี้จำนวนหนึ่ง หลังจากปีที่ 4 ผ่านไปก็เกิดความเชื่อมั่นและได้ทำแปลงขนาดนี้ในรุ่นต่อๆ มา พร้อมทั้งได้บอกเล่าเพื่อนบ้าน ทำให้แปลงแบบนี้เป็นที่แพร่หลายมาก

ผลการปลูกแบบยกร่องขนาด 13 ปรากฏว่าแปลงขนาดนี้ สามารถเพิ่มจำนวนต้นปาล์มได้มากกว่าร่องขนาด 15 เมื่อจำนวนต้นปาล์มมากกว่า ผลผลิตจึงได้มากกว่า และยังพบว่าผลผลิต

จากต้นปาล์มแต่ละต้น มีขนาดและน้ำหนักเป็นที่น่าพอใจ ต้นทุนการขุดน้อยกว่าร่อง 15 เล็กน้อย การดูแลน้อยกว่า รูปแบบนี้จึงเป็นที่พอใจของเกษตรกรมากกว่ารูปแบบอื่นๆ

4. แปลงยกร่องขนาด 15 (15 X 3 เมตร) เป็นรูปแบบที่นักวิชาการเกษตรแนะนำจากการประชุม อบรมวิธีการเตรียมแปลงปลูก จะได้รับคำแนะนำให้ขุดร่องขนาด 15 X 3 เมตร จึงมีการปลูกตามคำแนะนำในรุ่นแรกๆ ซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจ้างเหมารถขุดตามขนาดที่กำหนด และจำนวนต้นที่ปลูกเมื่อเทียบต่อไร่แล้ว ได้น้อยกว่าร่อง 13 อยู่หลายต้น

ผลการปลูกแบบยกร่องขนาด 15 การเจริญเติบโตของต้นปาล์ม การดูแลรักษามักจะเป็นไปตามที่คาดหวังไว้ ขนาดและน้ำหนักของผลผลิตออกมาเป็นที่น่าพอใจ ต้นทุนการผลิตในช่วงแรกสูงมาก รูปแบบนี้ยังเป็นที่นิยมของเกษตรกรที่มีทุนมาก และเกษตรกรที่มีทุนจากภายนอกสนับสนุน

โดยภาพรวม พบว่าเกษตรกรในพื้นที่มีกระบวนการการเรียนรู้ โดยการพยายามสอบถาม พบปะพูดคุยกับผู้มีประสบการณ์เป็นหลัก และมีความพยายามในการแสวงหาข้อมูลจากหลายๆ แหล่ง มีการนำข้อมูลที่รับรู้มาทดลองเรียนรู้ด้วยการสังเกต ด้วยการนำข้อมูลที่มีอยู่ไปปรึกษาผู้รู้ก่อนจะสรุปเป็นแนวทางของตน และพบว่าเกษตรกรมีความเชื่อมั่นในวิธีการทดลองทดสอบ และให้ความสำคัญกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นมาก การเรียนรู้จึงพัฒนามาจากแหล่งข้อมูลสู่ปรากฏการณ์ ประสบการณ์ตรงจนกลายเป็นองค์ความรู้ที่เป็นแนวทางในการดำเนินงานของตน และมีความพร้อมที่จะแนะนำ แพร่ขยายองค์ความรู้ที่ตนมีไปยังคนอื่นๆ

ความเห็นของนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญการปลูกปาล์ม .....

.....

.....

.....

.....

รูปแบบกระบวนการการปลูกปาล์มแต่ละช่วงเวลา จากปรากฏการณ์ที่เกิดจากการทดลองตรวจสอบของเกษตรกร

เกษตรกรได้พยายามนำความรู้ที่ได้รับมาปฏิบัติ โดยเริ่มจากแปลงขนาดเล็กก่อน แล้วจึงสังเกตปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งมีความพยายามในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ผลการสังเกตการเรียนรู้จากการทดลองปฏิบัติของตนให้กับเพื่อนบ้านหรือผู้สนใจอยู่เสมอ และมีความพยายามปรับปรุงพัฒนารูปแบบวิธีการเป็นระยะๆ จนได้กระบวนการโดยสรุปดังนี้

กระบวนการดูแลปาล์มตั้งแต่เริ่มปลูกจนถึง 1 ปีครึ่ง

การดูแลปาล์มหลังจากนำต้นกล้าปาล์มปลูกในแปลงแล้ว เกษตรกรได้เรียนรู้วิธีการดูแลสวนปาล์มจากผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์มาเป็นแนวทางปฏิบัติ เมื่อพบเจอปัญหาจึงพยายามคิดค้นวิธีการใหม่ๆ ที่เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่มาใช้ หลังจากดำเนินการไปได้หลายรุ่น จึงได้ผลเชิงสรุปกระบวนการดูแลปาล์มในช่วงแรก ดังนี้

แสดงกระบวนการผลิตช่วงเริ่มปลูก - 1ปีครึ่ง

สรุปผลการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตช่วงเริ่มปลูก-1ปีครึ่ง จากการพัฒนาของชุมชนเอง

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6
ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 1				ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2					ปัญหาน้ำแช่ขัง			ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 3					

การใส่ปุ๋ยช่วงนี้เป็นการใส่ปุ๋ยเพื่อเร่งการเจริญเติมโต (สูตร21-0-0) การให้ปุ๋ยแต่ละครั้งจะเพิ่มปริมาณขึ้นตลอด (การดูแลวัชพืชดูแลทุกเดือน) หนูดูแลทุกวันหนูกินหัวปาล์ม

ผลจากการสัมมนากลุ่มผู้ปลุกปาล์ม พบว่าการดูแลปาล์มในปีแรกเป็นช่วงที่ต้องขยันเป็นพิเศษ เนื่องจากเป็นช่วงที่อันตรายจากหนูมาก ต้องเดินตรวจดูต้นปาล์มทุกต้นเกือบทุกวัน เพราะหากพบว่าหนูกัดแล้ว จะต้องแก้ปัญหาพร้อมๆ พยายามปราบหนูด้วยวิธีการต่างๆ และจะต้องคอยซ่อมต้นที่ตายหรือเสียหายจากหนูกัดอยู่เป็นระยะๆ

การให้ปุ๋ย มีการพยายามศึกษาวิธีการให้ปุ๋ยที่ประหยัดที่สุด พบว่าปุ๋ยเคมียังคงเป็นที่ต้องการ เพราะมีความเชื่อมั่น มั่นใจสูงขณะที่มีการใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมักปรับสภาพดินปีละ 1-2 ครั้ง และพบว่าหลังจากการให้ปุ๋ย จะมีการสังเกตปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นว่าเป็นไปตามที่คาดไว้หรือไม่ หากไม่เป็นไปตามที่คาดหวังจะมีการหาข้อมูล หาคำตอบจากเพื่อนบ้านหรือผู้รู้แล้วนำไปทดสอบอยู่เป็นระยะๆ

ความเห็นของนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญการปลูกปาล์ม .....

.....

.....

.....

.....

กระบวนการดูแลปาล์มตั้งแต่ 1 ปีครึ่งถึง 3 ปี

เมื่อปาล์มในแปลงเริ่มเข้มแข็ง การเอาใจใสดูแลสวนในช่วงนี้เริ่มผ่อนคลายลงกว่าช่วงแรก แต่เนื่องจากพื้นนี้ชุมชนเป้าหมายนี้ มักจะมีน้ำท่วมแช่งขังเป็นประจำทุกปี ในเดือน พฤษภาคมถึงมิถุนายนและเดือน พฤศจิกายน ถึง ธันวาคมอยู่เสมอ เกษตรกรได้เรียนรู้จากปรากฏการณ์ที่ผ่านมา และพยายามปรับแนวทางพัฒนารูปแบบการดูแลสวนจนได้รูปแบบที่เหมาะสมกับพื้นที่ดังนี้

แสดงกระบวนการผลิตในช่วง 1ปีครึ่ง - 3 ปี

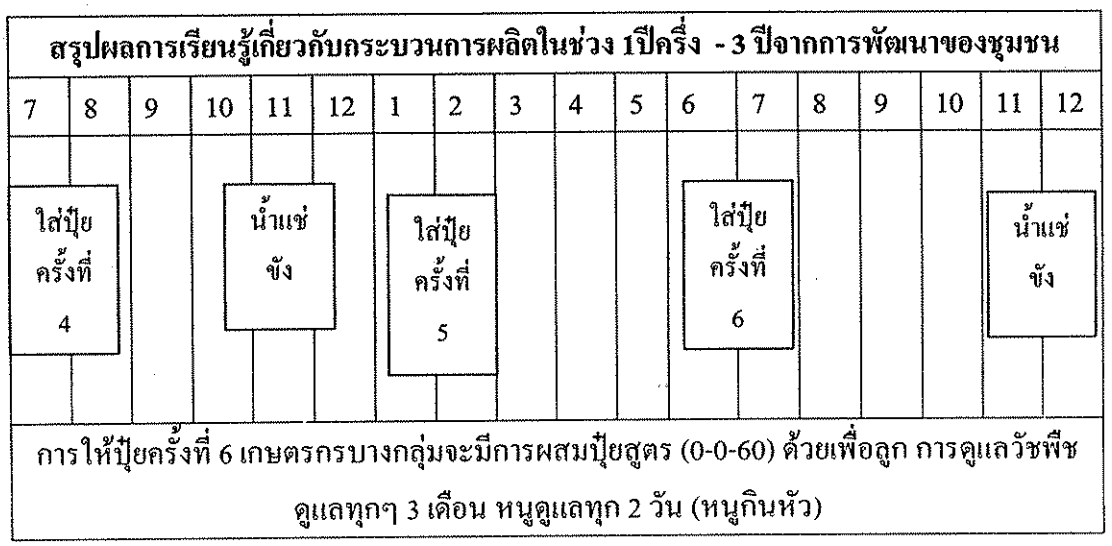

การดูแลสวนปาล์มในพื้นที่ มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการบางส่วนให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ โดยจะทิ้งช่วงเวลาการให้ปุ๋ยก่อนน้ำท่วม 1-2 เดือน เพราะได้เรียนรู้จากปรากฏการณ์พบว่าหากปาล์มได้ปุ๋ย รากจะดูดซึมซับเอาปุ๋ยเข้ามาสู่ลำต้น ทำให้รากทำงานหนักและอ่อนแอพร้อมๆ กับเริ่มแตกยอดอ่อน ทำให้ต้นปาล์มอ่อนแอ เมื่อน้ำท่วมแช่ขัง ต้นที่อ่อนแออยู่แล้วจะเฉาตาย และพบว่าก่อนให้ปุ๋ยครั้งที่ 6 เกษตรกรจะใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมักบำรุงดิน ฟื้นสภาพดินก่อน แล้วเปลี่ยนสูตรปุ๋ยจากบำรุงต้นมาเป็นสร้างผลปาล์ม

ผลการเรียนรู้รูปแบบการดูแลสวนในระยะ 1 ปีครึ่งถึง 3 ปี ทำให้เกษตรกรพบว่าการดำเนินการตามรูปแบบทั่วไปจะเป็นปัญหาเรื่องน้ำท่วม จึงทดลองปรับเปลี่ยนรูปแบบบางอย่าง และผลการทดลอง 2-3 ครั้งออกมาเป็นที่พอใจ รูปแบบที่ได้ทดลองได้นี้ มีการพูดคุยบอกกล่าวให้เพื่อนบ้านได้รับรู้ และเกษตรกรมักจะแจ้งเตือนซึ่งกันและกันให้เตรียมตัวช่วงใกล้ๆ ที่จะถึงฤดูฝนเรื่องน้ำท่วม และแนะนำไม่ให้ใส่ปุ๋ยก่อนน้ำท่วมอยู่เสมอ

ความเห็นของนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญการปลูกปาล์ม .....

.....

.....

.....

กระบวนการดูแลปาล์มตั้งแต่ 3 ปีถึง 4 ปีครึ่ง

ช่วงนี้เป็นช่วงที่เริ่มได้รับผลผลิต แต่มักจะมีปัญหาที่ต่อเนื่องมาจากน้ำท่วมแช่ขัง การดูแลหลังน้ำท่วมจึงเน้นฟื้นฟูสภาพดินด้วยปุ๋ยคอก, ปุ๋ยหมัก และให้ปุ๋ยเคมีครั้งที่ 7 จากนั้นคอย ดูแลสภาพสวน มีการตัดกิ่งใบตกแต่ง โดยกิ่งใบจะหันเป็นท่อนๆ ใส่ในร่องน้ำให้เน่าเปื่อยกลายเป็นปุ๋ย โดยรากปาล์มจะสามารถดูดน้ำและปุ๋ยจากคูร่องน้ำได้เอง

แสดงกระบวนการผลิตในช่วง 3 ปี – 4 ปี ครึ่ง

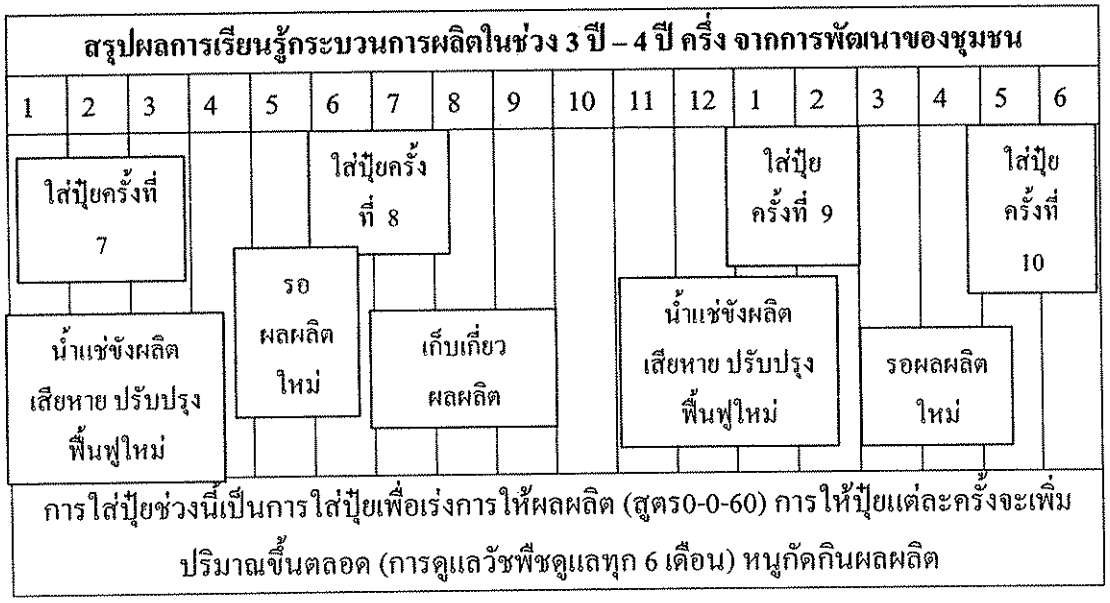

การเรียนรู้ในช่วงนี้ พบว่าหนูที่เคยพยายามกินหัวปาล์มได้เปลี่ยนมาเป็นกินผลปาล์ม การป้องกันและปราบหนูช่วงนี้ จึงหันมาใช้กรงแขวนไว้ใกล้ๆ ทะลายปาล์ม นอกจากนี้ยังเน้นการปราบวัชพืช เพื่อให้สวนเตียนโล่ง หากสวนรถและมีวัชพืชมาก จะเป็นที่อยู่ของหนู ทำให้มีหนูมาก และยังช่วยให้การขนทะลายปาล์มออกขายได้สะดวกขึ้น

ผลจากการเรียนรู้หลังน้ำลด และการพยายามปรับสภาพสวนให้สามารถสร้างผลผลิตได้ตามที่ต้องการ จึงมีการทดลองวิธีการใหม่ๆ ในการปราบหนู การตัดหญ้าปราบวัชพืชและตัดทางปาล์ม ใบปาล์ม สับให้เล็กลง แล้วหมักในร่องคูน้ำ (น้ำเอาพืชสดหมักในน้ำให้เป็นปุ๋ย) การฟื้นสภาพดินด้วยปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ก่อนให้ปุ๋ยเคมี

ความเห็นของนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญการปลูกปาล์ม .....

.....

.....

.....

.....

กระบวนการดูแลปาล์มตั้งแต่ 4 ปีครึ่งถึง 6 ปี

ช่วงนี้เป็นช่วงที่ทุกอย่างลงตัวแล้ว ปาล์มไม่ต้องดูแลมากนัก เกษตรกรเพียงคอยปรับสภาพดินด้วยปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมักหลังน้ำท่วมแช่ขัง คอยใส่ปุ๋ย และพยายามให้สวนเตียนโล่งอยู่เสมอ และตัดแต่งกิ่งใบ โดยให้มีกิ่งใต้ทะลายปาล์ม 1-2 ชั้น

แสดงกระบวนการผลิตในช่วง 4ปีครึ่ง - 6 ปี

สรุปผลการเรียนรู้กระบวนการผลิตในช่วง 4ปีครึ่ง - 6 ปีจากการพัฒนาของชุมชน

7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 10				น้ำแช่ขัง			ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 11		รอผลผลิตใหม่			ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 12				น้ำแช่ขัง	
เก็บเกี่ยวผลผลิต						น้ำแช่ขังผลิตเสียหาย ปรับปรุงฟื้นฟูใหม่					เก็บเกี่ยวผลผลิต						

การให้ปุ๋ยครั้งที่ 6 เกษตรกรบางกลุ่มจะมีการผสมปุ๋ยสูตร (0-0-60) ด้วย เพื่อลูก หลังจากปาล์มอายุ 6 ปี ปาล์มจะสูงพ้นน้ำผลกระทบในระยะนี้จึงมีน้อย กลุ่มที่ปลูกได้ 6 ปีกว่าจึงไม่ค่อยมีปัญหาในปัจจุบัน ผลผลิตที่ได้รับก็ดีในระดับกลาง

การเรียนรู้ในขั้นนี้ เป็นการเรียนรู้ตามระบบรูปแบบทั่วไป ที่แตกต่างจากที่อื่นๆ คือ การพยายามปรับสภาพดินหลังน้ำท่วมแช่ขัง เพื่อให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ และเป็นช่วงที่เน้นการเก็บและขนส่งทะลายปาล์มออกสู่ตลาดเป็นหลัก

ความเห็นของนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญการปลูกปาล์ม .....

.....

.....

.....

.....

แสดงแนวทางการถอดบทเรียนจากข้อมูลและปรากฏการณ์ (กรณีตัวอย่าง)

ที่	วันที่/ประเภท	ปรากฏการณ์ที่เกิดหรือประเด็นข้อมูล	เนื้อหา รายละเอียดของปรากฏการณ์หรือข้อมูลที่มี	ข้อสังเกตและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้น	การตรวจสอบตามหลักวิชาการและการวิเคราะห์
1.	ปาล์มนั่ง (นายชัยยา กลางบน)	ต้นปาล์ม เจริญเติบโตช้ามาก ลักษณะต้นจะเหลือง แม้ว่าจะให้ปุ๋ยในปริมาณมากก็ตาม ลักษณะของลำต้นก็จะไม่ขยาย	ปาล์มนั่งเกิดขึ้นในพื้นที่ที่มีน้ำแช่ขัง โดยเฉพาะพื้นที่ป่าพรุ	ปาล์มนั่งมักเกิดขึ้นกับการปลูกปาล์มโดยวิธีการสาดร่องและการปลูกแบบดินดาน เนื่องจากปัญหาของน้ำแช่ขังและดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างน้อย ลักษณะของปาล์มนั้นไม่น่าจะเกิดจากสายพันธ์ เพราะในสายพันธ์เดียวกันปลูกในต่างพื้นที่ก็มีลักษณะที่ต่างกันด้วย	1. เกิดจากปาล์มขาดน้ำ 2.เกิดจากปาล์มขาดปุ๋ย 3.เกิดจากลักษณะดินที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ 4.เกิดจากปัญหาน้ำท่วมขัง รากเน่า 5. ดินไม่ร่วนซุนไม่เหมาะกับการปลูกปาล์ม
2.	การคัดเลือกสายพันธ์ปาล์ม (นายชัยฤทธิ์ คงเขียว)	การคัดเลือกโดยในช่วงแรกใช้การศึกษาข้อมูลกลุ่มต่างๆ ในระยะต่อมาใช้การดูแลจากปรากฏการณ์ของตนเอง โดยคัดเลือกสายพันธ์ในพื้นที่ของตนเอง	การคัดเลือกสายพันธ์โดยใช้ข้อมูลจากปรากฏการณ์ในตนเอง นั้น เนื่องจากความล้มเหลวของการับซื้อพันธ์ปาล์มจากภายนอก หลังจากนั้นก็มีการศึกษาพันธ์ของตนเอง โดยการเลือกพันธ์ในพื้นที่ที่มีความสมบูรณ์ที่สุด จากนั้นก็ทำการเพราะพันธ์เอง	พบว่าการคัดเลือกสายพันธ์มาเพราะเองหรือการเพราะเมล็ดนั้นได้ผลค่อนข้างดี แต่เสียเวลาในการดำเนินการ เนื่องจากในระยะการเพราะต้องใช้เวลานาน และเมื่อเพราะแล้วก็ต้องคัดต้นที่สมบูรณ์เท่านั้นที่จะนำไปปลูก	-การคัดเลือกสายพันธ์เองส่งผลให้เราสามารถเลือกสายพันธ์ที่เหมาะสมตามสภาพพื้นที่ของตนเองได้ -สายพันธ์บ้างสายพันธ์ของปาล์มมีความสมบูรณ์ก็จริงแต่ต้องอยู่ที่สถานที่ที่ปลูกด้วย ไม่ได้เหมาะกับทุกที คำโฆษณาของนายทุน และหน่วยงานราชการจึงไม่ถูกต้องเสมอไป

ที่	วันที่/ประเภท	ปรากฏการณ์ที่เกิดหรือประเด็นข้อมูล	เนื้อหา รายละเอียดของปรากฏการณ์หรือข้อมูลที่มี	ข้อสังเกตและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้น	การตรวจสอบตามหลักวิชาการและการวิเคราะห์
3.	การเตรียมดินก่อนการปลูก	การเตรียมพื้นที่ปลูกปาล์มมี 3 แบบ คือแบบดินดาน แบบสาดร่อง แบบยกร่อง	ลักษณะการเจริญเติบโตของปาล์มจากการปรับพื้นที่ปลูกปาล์มมี 3 แบบ คือ แบบดินดานพบว่าปาล์มเจริญเติมโตช้า กลายเป็นปาล์มนั่ง ต้นและใบมีสีแดง แม้ว่าจะให้ปุ๋ยในลักษณะเดียวกันก็ตาม แบบสาดร่อง พบว่าปาล์มขึ้นไม่ดีหากเป็นพื้นที่ราบลุ่มหรือพื้นที่ป่าพรุและนาข้าวเดิม การปลูกแบบนี้ประหยัดต้นทุนแต่การเจริญเติบโตไม่ดีนัก แบบยกร่อง พบว่าให้ผลผลิตดีแต่มีข้อแม้ว่าต้องยกร่องให้มีความสูงกว่าระดับน้ำพอสมควร	จากการสังเกตการณ์เปลี่ยนแปลงปาล์มในลักษณะพื้นที่ 3 แบบโดยปลูกพร้อมกัน ให้ปุ๋ยให้น้ำเท่าเทียมกัน พบว่าพื้นที่ยกร่องปาล์มเจริญเติบโตได้ดีมาก รวมทั้งการให้ผลผลิตก็เร็วกว่า น้ำหลักผลผลิตที่ออกมาก็ดีกว่า ทลายใหญ่กว่า ปัญหาปาล์มตายเนื่องจากสาเหตุต่างก็น้อยกว่า	การยกร่องเป็นการยกร่องสูงกว่าระดับน้ำ การยกร่องทำให้ดินมีการปรับสภาพจากดินเปรียวเป็นดินที่ร่วนซุนได้ เนื่องจากการชะล้างจากน้ำ และปาล์มโตเร็ว เพราะน้ำไม่แช่ขังมากนัก

ความเห็นของนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญการปลูกปาล์ม .....

.....

.....

.....

.....

.....

แสดงรูปแบบการพัฒนาแบบที่ เน้นแปลงปลูก การแก้ปัญหาหนู และการดูแลเรื่องการให้ปุ๋ยและน้ำท่วม

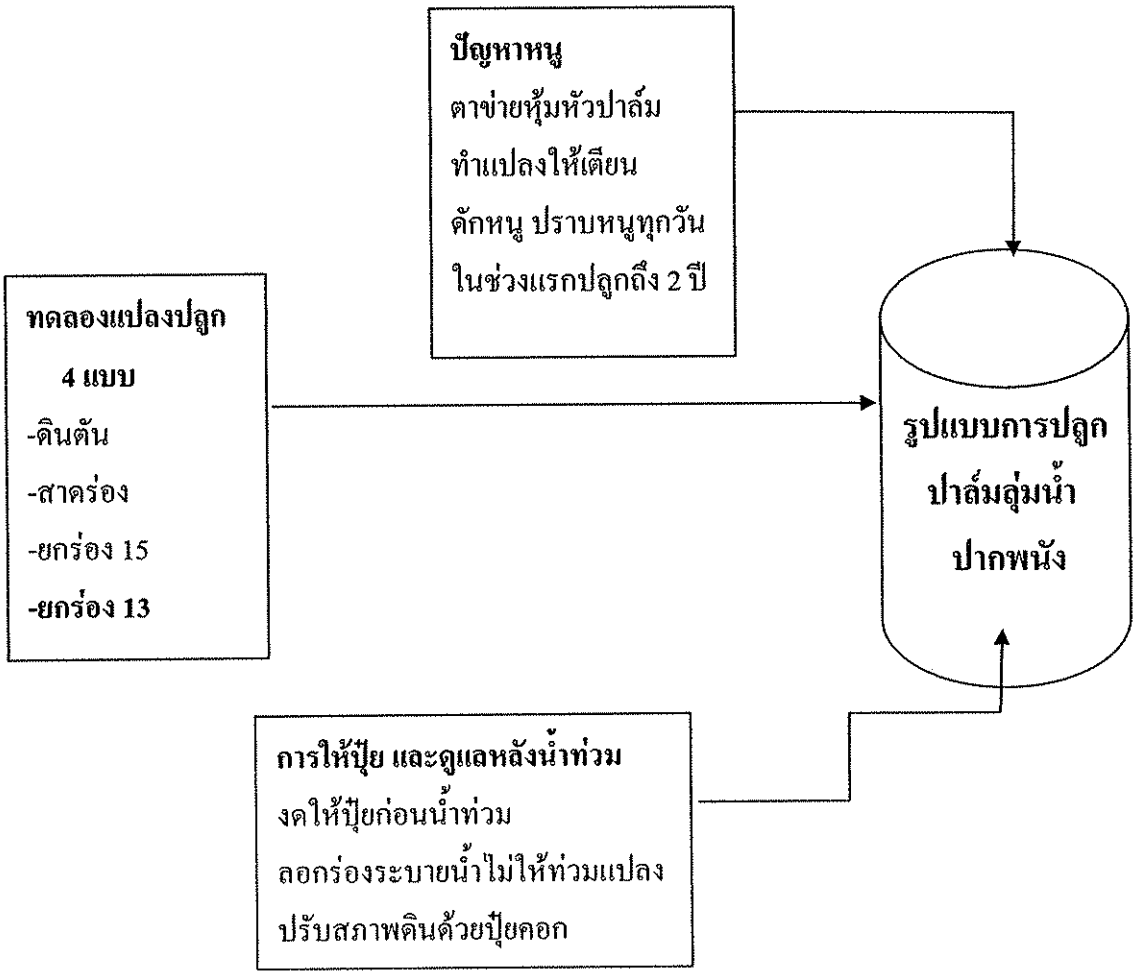

ความเห็นของนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญการปลูกปาล์ม .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แสดงรูปแบบการพัฒนาแบบเน้นการพัฒนาสายพันธุ์ใหม่ แปลงปลูก ปัญหาหนู ปัญหาน้ำท่วม ที่ต้นทุนต่ำสุด คุณภาพเท่าเดิมหรือดีกว่า

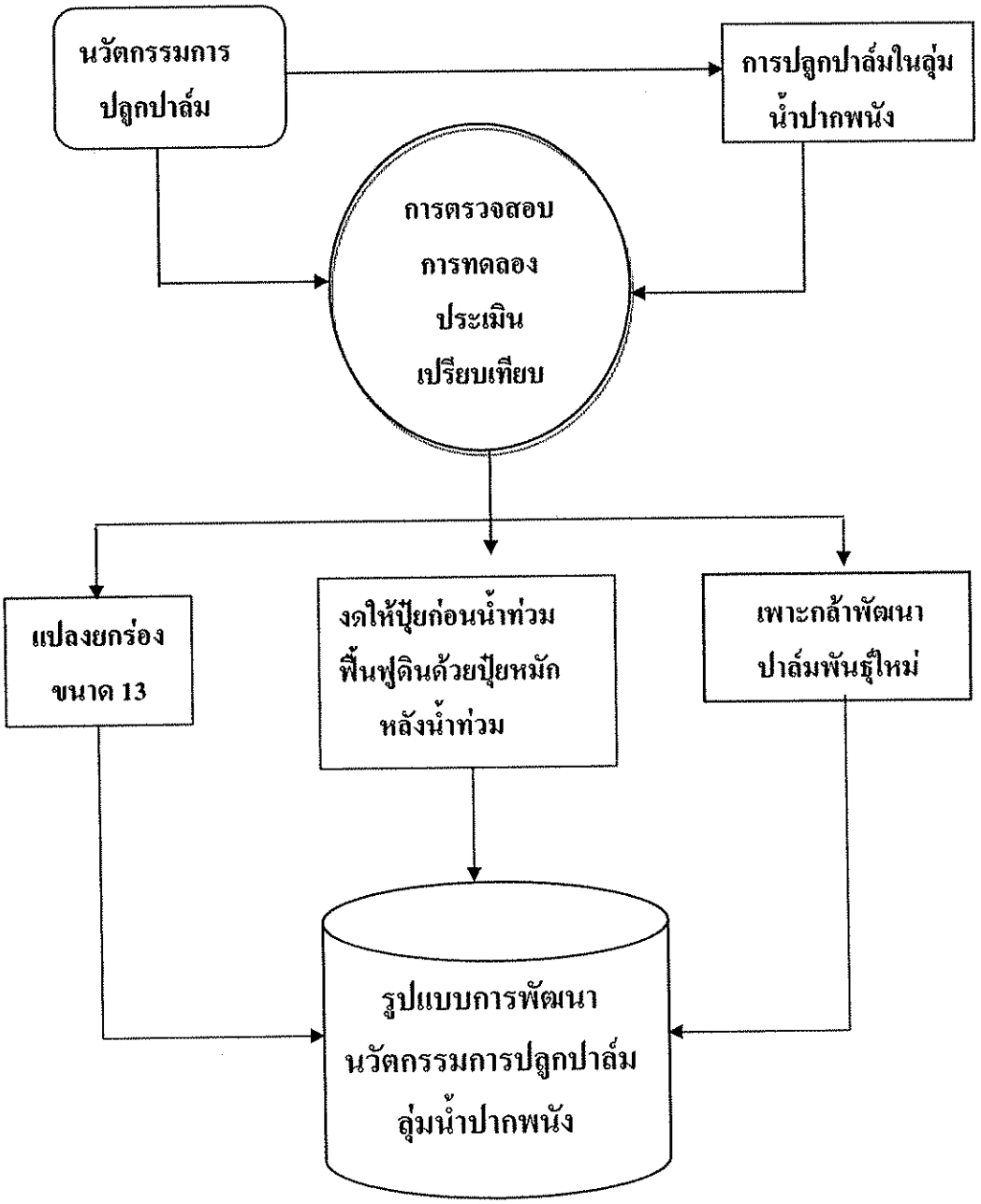

รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่ต่อยอดมาจากรูปแบบที่ 2 โดยนำมาต่อยอดในเรื่องของการพัฒนาสายพันธุ์ใหม่ ให้ต้นทุนต่ำสุด คุณภาพเท่าเดิมหรือดีกว่า มีแนวความคิดว่า ปาล์มเป็นพืชชนิดหนึ่งที่มีชีวิต มีการปรับตัวเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อม เมื่อปาล์มต้นแม่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงที่นี่ พอออกลูกมา จะต้องสร้างยีนให้ลูกมีความพร้อมที่จะปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม

ของที่นี้ แต่เราเองจะต้องคัดเลือกทะลายปาล์ม และผลปาล์มตามขนาด และลักษณะที่เราต้องการมาเพาะเลี้ยง และบำรุงอย่างดี ขณะที่ลักษณะแปลงปลูก การแก้ปัญหาหนู ปัญหาน้ำท่วม ก็ใช้รูปแบบจากแบบที่ 2 มาใช้

ความเห็นของนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญการปลูกปาล์ม .....

.....

.....

.....

.....

แบบอธิบายการนำนวัตกรรมการปลูกปาล์มไปใช้

แนวทางการเตรียมแปลงปลูก

แปลงยกร่องขนาด 13 (13 X 3 เมตร) เป็นแปลงที่เกษตรกรส่วนหนึ่งพัฒนามาจากคำแนะนำของนักวิชาการเกษตร ที่แนะนำให้ขุดร่อง 15 X 3 เมตร โดยมีแนวความคิดว่า ที่ดินมีไม่มากนัก หากทำแปลงให้เล็กลงนิดหนึ่งก็จะได้พื้นที่ปลูกมากขึ้น แต่เพื่อความรอบคอบได้ทดลองวัดความยาวของทางปาล์มในแปลงสาธิต และแปลงของพื้นที่อื่นๆ มาคำนวณดู แล้วเกิดความเชื่อมั่นว่าร่องขนาด 13 เมตรก็จะไม่มีปัญหาจึงทดลองทำแปลงขนาดนี้จำนวนหนึ่ง หลังจากปีที่ 4 ผ่านไปก็เกิดความเชื่อมั่นและได้ทำแปลงขนาดนี้ในรุ่นต่อๆ มา พร้อมทั้งได้บอกเล่าเพื่อนบ้าน ทำให้แปลงแบบนี้เป็นที่แพร่หลายมาก

แนวทางการคัดเลือกต้นพันธุ์

เกษตรกรจะแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับพันธุ์ปาล์มจากการบอกเล่าของผู้มีประสบการณ์ จากบริษัทเจ้าของต้นกล้าปาล์ม นักวิชาการเกษตร แผ่นพับโฆษณา แปลงขายต้นปาล์มใกล้บ้านอย่างละเอียดก่อนการตัดสินใจเลือกกล้าพันธุ์ จึงขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของต้นกล้าพันธุ์ และกำลังซื้อของเกษตรกรด้วย เพราะราคาต้นกล้าพันธุ์ต่อต้น ค่าขนส่งจากแปลงเพาะของร้าน มาอนุบาลที่บ้านอยู่อีกระยะหนึ่ง การคัดเลือกพันธุ์ปาล์มเกษตรกรจะเรียนรู้เรื่องพันธุ์และราคาอย่างรอบคอบ โดยซื้อเฉพาะต้นที่มีใบรับรองพันธุ์ และระบุในใบเสร็จว่าพันธุ์อะไร มีคุณสมบัติอย่างไร เช่นทนแล้ง ทนน้ำ ฯ ซึ่งแนะนำให้ไปดูพันธุ์ที่สนใจจากเพื่อนบ้านที่มีประสบการณ์ก่อนการตัดสินใจซื้อ

แนวทางการพิจารณาราคาปุ๋ย

ราคาปุ๋ย เป็นค่าใช้จ่ายที่สูง และมีความจำเป็นอย่างมาก เนื่องจากเกษตรกรจะเชื่อคำแนะนำจากคนขายต้นกล้าพันธุ์ปาล์มอย่างมาก และพยายามทำตามแผ่นผับที่มีคำแนะนำเป็นตารางการให้ปุ๋ย ว่าช่วงนั้นจะต้องใช้ปุ๋ยสูตรอะไรบ้าง และจะเคร่งครัดต่อตารางเวลาการให้ปุ๋ย

กระบวนการเรียนรู้เพื่อสู้กับปัญหาราคาปุ๋ย ต้องพยายามปรับตัวในการเก็บเงิน หาเงินซื้อปุ๋ยตามราคาที่กำหนด การต่อรองราคาปุ๋ย และให้พยายามทดลองขนาดเล็กใช้ปุ๋ยชีวภาพทดแทนปุ๋ยเพื่อ การเรียนรู้ด้วยการทดลอง

แนวทางการขายผลผลิต กลไกตลาดต่อราคาผลผลิต

ราคารับซื้อผลปาล์มมีการขึ้นลงเป็นระยะๆ เกษตรกรจะรับทราบข้อมูลจากป้ายราคารับซื้อที่หน้าลานเทปาล์ม ให้โทรศัพท์ถามที่ลานเทหรือบุคคลในแวดวงที่เกี่ยวข้อง ก่อนขายอย่างน้อย 3 วัน และ ศึกษาสาเหตุของการขึ้นหรือลงของราคารับซื้อ ให้เปรียบเทียนราคาของแต่ละลานที่รับซื้อเป็นระยะๆ

ภาคผนวก ค
ตัวอย่างการสัมภาษณ์ลึก

การสัมภาษณ์นายชัยยา กลางบน กรณีการคัดเลือกพันธุ์

ในฐานะผู้นำกลุ่มเกษตรกรปลูกปาล์มบ้านเนินธัมมัง ซึ่งเป็นคนที่ได้เสนอ อบต.นำเกษตรกรผู้สนใจปลูกปาล์มไปดูกิจการการปลูกปาล์ม ร้านขายพันธุ์ปาล์มที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี และเข้าร่วมอบรมผู้สนใจปลูกปาล์มจากเจ้าหน้าที่การเกษตรว่ามีกระบวนการเลือกซื้อพันธุ์ปาล์มอย่างไร

ถาม เกษตรกรมีวิธคิดเริ่มต้นในการเลือกพันธุ์ปาล์มอย่างไร

ตอบ กลุ่มคนที่จะปลูกในชุดแรกๆ กลัวว่าถ้าซื้อพันธุ์ที่ขายอยู่มาปลูก กว่าจะรู้ว่าได้ผลหรือไม่ ก็ต้อง 4 ปี จึงต้องรอบคอบมากหน่อย พวกเราได้คุยกันบ่อยมากว่าปาล์มที่ขายอยู่ใกล้บ้านจะปลูกได้ผลดีไหม เพราะพื้นที่บ้านเราไม่เหมือนกับแปลงปาล์มอื่นๆ ที่เขาปลูกกัน จึงได้แบ่งกันไปสอบถามร้านขายพันธุ์แถบนี้ว่ามีพันธุ์อะไรบ้างแต่ละพันธุ์มีจุดดี จุดอ่อนอย่างไร ราคาเป็นอย่างไร เมื่อพูดคุยกันแล้ว ยังรวมกลุ่มกันไปดู ไปถามคนขายที่แปลงขายด้วยกันครั้งละ 3-4 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นสาขาของร้านขายปาล์มที่อยู่จังหวัดสุราษฎร์ธานีและจังหวัดกระบี่

ถาม จากที่ได้ดูพันธุ์ที่ร้านขายแล้ว การตัดสินใจเป็นอย่างไร

ตอบ บางคนก็อยากจะซื้อไปปลูกเลย เพราะคนขายพูดดี พูดเก่ง แต่ก็ได้บอกว่า อย่ารีบร้อนนักเพราะจะขอให้อบต.ช่วยลดความเสี่ยงหน่อย จึงได้กลับมาเสนอให้ อบต.จัดงบประมาณไปดูงานที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจัดงบส่วนหนึ่งซื้อพันธุ์ต่างๆ มาแบ่งกันไปปลูกเป็นการทดลองก่อน

ถาม แสดงว่าเกษตรกรรัดกุมในการซื้อมากใช่ไหม

ตอบ ก็กลัวถูกหลอกเหมือนกัน เคยรู้จากคนที่ปลูกที่อื่นๆ ว่า แปลงขายเก็บลูกหล่นใต้ต้นมาเพาะแล้วบอกว่าสั่งมาจากมาเลย์ขายต้นละ 95 ขณะที่ทั่วไปขายต้นละ 65 บางร้านขายต้นละ 45 บาท ต้องรอ 4 ปี จึงรู้ว่าได้ผลหรือไม่ ส่วนหนึ่ง แต่อีกเหตุผลคือ ยังไม่มีเงินซื้อ แต่อยากปลูกจึงรอความหวังจาก อบต. เกษตรจังหวัด งบประมาณจากผู้ว่าราชการจังหวัดว่าช่วยได้หรือไม่ การที่รวมกลุ่มกันเสนอราชการให้อบรม ดูงาน จะทำให้ส่วนราชการต่างๆ เห็นใจได้ คงจะได้ช่วยสนับสนุนงบประมาณให้กลุ่ม และสมาชิกกลุ่มจะรวมเงินกันซื้อ จะได้ต้นทุนถูกลง

ถาม ราคาต่อต้นและการขนส่งที่ถูกที่สุดคือทางเลือกใช่หรือไม่

ตอบ พวกเราต้องการของถูกและของฟรี แต่ประสบการของฟรี ของถูกตอนไร่นาสวนผสม ที่รับแจกมา ปลูกแล้วไม่ได้ผลเสียเวลาไปนานและเสียโอกาสไปมาก แต่เราต้องการหลักประกัน พวกเราส่วนใหญ่จึงสั่งจากแปลงขายที่สุราษฎร์ธานี เพราะมีการประกันต้นพันธุ์ แต่เราก็ปลูกพันธุ์อื่นๆ บ้างเพื่อเปรียบเทียบ อีกประการหนึ่ง ราคาต้นพันธุ์พอคนสนใจมาก ก็ขึ้นราคาอยู่เรื่อยๆ เดิมต้นละ 40 บาท 10 วันผ่านไปกลายเป็นต้นละ 65 บาท พอขายดีมาก ขึ้นเป็น 95 บาท พวกเราจึงคุยกันในกลุ่มเสมอว่า เวลาซื้อเราจะรวมกลุ่มกันสั่งซื้อทีละมากๆ เพราะการขนส่งและราคาจะต่อรองได้จนราคาถูกกว่าซื้อแปลงใกล้บ้านแต่ไม่มีการประกันต้นกล้าที่ชัดเจน

สรุปว่า การคัดเลือกพันธุ์ปาล์มเกษตรกรจะเรียนรู้เรื่องพันธุ์และราคาอย่างรอบคอบ และพบว่าการซื้อเป็นกลุ่มสามารถต่อรองได้ทั้งราคา และคุณภาพของกล้าพันธุ์ที่คนขายต้องเลือกคุณสมบัติตามที่กลุ่มต้องการ

การสัมภาษณ์นายชัยฤทธิ์ คงเขียว กรณีปัญหาเกี่ยวกับปัญหาหนู

ถาม หนูสร้างปัญหาเรื่องปาล์มมากไหม

ตอบ หนูเป็นศัตรูร้ายกับผมมานานแล้ว ตอนผมทำนา ผมสู้กับมันตั้งแต่มีอาชีพทำนา แต่ช่วงนั้นนามีมาก หนูแบ่งกันกินนาข้าวหลายๆ แปลง ความเสียหายมีระดับหนึ่งแต่ก็พอทนได้ ผมเริ่มปลูกปาล์มเป็นแห่งแรกปีแรกในพื้นที่นี้ ปรากฏว่าหนูกินหัวปาล์มเหลือ 3 ต้น ผมแค้นมาก จึงพยายามปกป้องต้นที่เหลือทั้งสามอย่างดี โดยออกดูทุกวัน ใช้กับดักหนูทุกวัน ก็ป้องกันได้ ผมต้องสู้กับมัน ตั้งใจว่าเมื่อปลูกปาล์มแล้ว ต้นทำให้สำเร็จ ต้องผ่านปัญหาหนูไปให้ได้ พอปีต่อมามีคนปลูกมากขึ้น หนูจึงแบ่งไปกินสวนอื่นบ้าง ปาล์มผมจึงรอดมากขึ้น

ถาม ถ้าปลูกปาล์มมาก หนูจะไม่เป็นปัญหาใช่ไหม

ตอบ ยังเป็นอยู่ เพียงแต่แรกนั้นเป็นปัญหาของเราคนเดียว พอคนปลูกมากก็เป็นปัญหาร่วมกัน การร่วมกันป้องกันและร่วมกันปราบก็ทำได้สะดวกขึ้น

ถาม แล้วมีวิธีการอย่างไร

ตอบ หนูมีมาก ขยายพันธ์เร็วปราบไม่หมด เราจึงต้องเรียนรู้ธรรมชาติของมัน ชอบป่ารก เราก็ทำให้สวนเราไม่รก ด้วยการถางอยู่เสมอ ในปีแรกหนูชอบมาก เพราะหัวปาล์มอ่อน เราต้องดูทุกวัน ใช้กับดักทุกวัน พอปาล์มโต หนูไม่ชอบก็ลดความเข้มข้นในการสู้กับมัน ถ้าทุกสวนทำเหมือนๆ กัน หนูจะน้อยลง ความเสียหายมีไม่มากก็พอทนได้ แต่คงไม่หมดไป สรุปปัญหาหนูยังคงเป็นปัญหาที่ชาวสวนต้องระมัดระวัง และจากการเรียนรู้ธรรมชาติ ของหนูที่ทำลายปาล์มจะทำให้สามารถลดความรุนแรงลงได้มาก

การสัมภาษณ์นายเวียง แก้วไสพร ซึ่งทำหน้าที่ผู้ช่วยกำนันตำบลแม่เจ้าอยู่หัว ดูแลปัญหาต่างๆ ทั่วตำบล เรื่องปัญหาน้ำท่วม

ถาม น้ำท่วมเป็นปัญหากับเกษตรกรสามหมู่บ้านหรือไม่

ตอบ น้ำท่วมเป็นเรื่องปกติเพราะเกิดขึ้นทุกปี เพียงแต่ท่วมเร็วลดเร็ว ไม่แช่ขังเกิน 3 วัน จึงจะปกติ แต่ในความเป็นจริงที่ช่วยกันจำ พวกเราพบว่าทุกๆ 3 ปีโดยเฉลี่ยจะท่วมมากและแช่ขังอยู่นานหลายวัน ในบางปีท่วมอยู่เป็นเดือน บางปีก็ 10วัน กรณีเห็นว่าน้ำน่าจะท่วมแช่ขังนาน พวกเราจะช่วยกันจัดหาเต็นท์มากางบนถนนเป็นช่วงๆ เพื่ออพยพวัว สัตว์เลี้ยง และสิ่งของหนีน้ำมาบนถนน ซึ่งทำกันเป็นประจำบ่อยๆ

ถาม ช่วงน้ำท่วมจะท่วมตรงกันทุกปีหรือไม่

ตอบ ส่วนใหญ่จะท่วมในช่วงเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน คนที่นี้จะรู้ล่วงหน้าว่าตอนไหนน้ำจะท่วม ต่างจะเตรียมตัว เตรียมใจกันล่วงหน้าที่เห็นว่าฝนเริ่มตกหนัก ติดต่อกัน

ถาม พอมีแนวทางป้องกันไม่ให้น้ำท่วมได้หรือไม่

ตอบ พื้นที่นี้เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังตอนกลาง ประตูระบายน้ำปากพนังจะควบคุมระดับน้ำในตอนล่างไม่ให้น้ำมากไปหรือน้อยไป ในช่วงฝนหนัก น้ำจะถูกกักไว้ทำให้พื้นที่ตอนกลางทำให้น้ำในบริเวณนี้สูง จึงแก้ไขไม่ได้ พวกเราจึงได้แต่ปรับตัวให้เข้ากับสภาพน้ำท่วม

ถาม ชาวสวนปาล์มจะเสียหายมากเพราะน้ำท่วมไม่ใช่หรือ

ตอบ สวนปาล์มเสียหายแน่อยู่แล้ว แต่ทุกคนจะพยายามให้เสียหายน้อยที่สุด คนที่นี้จะรู้ว่า หลังจากน้ำท่วมแช่ขังนาน ก็จะปลูกปาล์มเล็กได้ พอปาล์มอายุ 3 ปี น้ำท่วมแช่งขังก็ทนได้ ที่หนักก็คือปาล์มที่อายุต่ำกว่า 3 ปี น้ำแช่ขังจะตาย คนที่นี้จึงต้องเรียนรู้และพยายามปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพ

ถาม ในช่วงน้ำท่วมแช่ขังนานเกิน 10 วัน ปาล์มใหญ่ก็เสียหายไม่ใช่หรือ

ตอบ กำนันกับพวกเราได้สำรวจความเสียหายเสมอ พบว่าปาล์มที่ออกทะลายพร้อมเก็บเกี่ยวน้ำท่วมทำให้ลูกร่อง เน่าเสีย ขายไม่ได้ จึงได้ประสานอำเภอ จังหวัดและสำนักงานโครงการพระราชดำริพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังอยู่เสมอ แต่ในความเป็นจริงก็คือ น้ำยังคงท่วมแช่ขังอยู่ ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงอะไรได้

สรุปว่า ปัญหาน้ำท่วมยังเป็นปัญหาท้าทายชาวสวนปาล์มอยู่ การเรียนรู้และพยายามปรับตัวให้สามารถสู้กับปัญหาน้ำท่วม เป็นกระบวนการหนึ่งที่เกิดขึ้น และปัญหาน้ำท่วมเป็นแรงผลักดันให้เกษตรกรพยายามคิดหาวิธีปรับตัว (มีความพยายามเพาะพันธุ์ปาล์มทนน้ำแช่ขัง) ในรูปแบบต่างๆ

สัมภาษณ์นายสมเกียรติ ม้าแก้ว เกี่ยวกับปัญหาราคาปุ๋ย และสารเคมีในการทำสวนปาล์ม

ถาม สวนปาล์มต้องใช้ปุ๋ยมากไหม

ตอบ ต้องใช้มาก เพราะปาล์มต้องเติบโตและออกลูกตามระยะเวลา แต่ละช่วงจึงต้องให้ปุ๋ยตามกำหนด มิเช่นนั้นจะไม่โต ออกลูกช้า ทะลายเล็กลีบ

ถาม ราคาปุ๋ยแต่ละร้านที่ขายเหมือนกันหรือไม่

ตอบ ส่วนใหญ่จะซื้อกันที่ตลาดบ่อล้อ ซึ่งมีอยู่ 3 ร้าน แต่ละร้านราคาไม่ต่างกันมาก และรู้จักกันดีทั้ง 3 ร้าน การซื้อพวกเราจะโทรถามราคาก่อนทั้ง 3 ร้านโดยไม่ให้รู้ว่าเราถามร้านอื่นมาแล้ว เราจะซื้อจากร้านที่ขายถูกที่สุด ถ้าราคาเท่ากัน จะต่อรองเรื่องการขนส่ง หรือบริการของแถม เช่นแถมเสื้อยืด แถมอุปกรณ์การเกษตร ฯ

ถาม กรณีที่ไม่มีเงินสด ซื้อเชื่อได้หรือไม่

ตอบ ส่วนใหญ่จะซื้อด้วยเงินสดนะ เพียงแต่ 2 ในสามร้านจะเป็นเจ้าของลานเทรับซื้อปาล์มด้วย บางคนอาจจะติดค่าปุ๋ยก่อนแล้วเวลาขายปาล์มค่อยหักเอา แต่ไม่ค่อยทำกัน ส่วนใหญ่จะซื้อด้วยเงินสด

ถาม มีการพยายามลดการใช้ปุ๋ย สารเคมีบ้างไหม

ตอบ เนื่องจากปุ๋ยและสารเคมี ต้องซื้อด้วยเงินสด พวกเราไม่ค่อยมีเงินคล่องตัวนัก จึงพยายามลดการซื้อมากที่สุด แต่ก็ยังไม่กล้าลดเพราะผลผลิตจะไม่แน่นอนเหมือนใช้ปุ๋ย แต่มีการทดลองบางต้นที่ใช้ปุ๋ยชีวภาพแต่ไม่มากและยังไม่ค่อยเห็นผล พวกเราจึงต้องพยายามเก็บเงินสดทุกครั้งที่ขาย เพื่อซื้อปุ๋ยตามตามรางที่จะต้องใช้

ถาม ราคาปุ๋ยมีการขึ้นลงมากไหม

ตอบ ในช่วงน้ำมันแพง ปุ๋ยแพงมาก เล่นเอาพวกเราต้องใช้เงินที่ขายได้เกือบทั้งหมดมาเป็นค่าปุ๋ย แล้วพอน้ำมันลดราคา ปุ๋ยก็ไม่ลดราคา พวกเราเดือนร้อนมากถ้าปุ๋ยขึ้นราคา สิ่งที่พวกเราทำคือ พยายามซื้อพร้อมๆ กัน เพื่อต่อรองราคาซึ่งได้นิดหน่อย แต่ส่วนใหญ่จะไม่ลดราคาแต่จะขนไปส่งให้ที่บ้านกรณีที่ซื้อมากๆ

สรุปว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อสู้กับปัญหาราคาปุ๋ย พบว่าเกษตรกรจะพยายามปรับตัวในการเก็บเงิน หาเงินซื้อปุ๋ยตามราคาที่กำหนด การต่อรองราคาปุ๋ยไม่ค่อยเข้มข้น แต่มีความพยายามทดลองขนาดเล็ก ศึกษาทดแทนปุ๋ยอยู่บ้าง การเรียนรู้ด้วยการทดลอง สังเกตจึงเป็นวิธีการที่ถูกนำมาใช้ แต่ส่วนใหญ่ก็ยังกังวลว่า การไม่ใช้ปุ๋ยตามสูตรแล้ว ผลผลิตจะไม่คุ้มค่า เกิดความเสียหายมากกว่าไม่ใช้ปุ๋ยเคมี